

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

PATĒRIŅA KREDĪTU JURIDISKAIS REGULĒJUMS

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Linda Emīlija Ozola**

Studenta apliecības Nr.: lo16014

Darba vadītājs: **Dr. iur., Prof. Jānis Kārklīņš**

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Latvijā patēriņa kredītus piedāvā banku un nebanku finanšu organizācijas pilngadīgām fiziskām personām, lai tās segtu ar ikdienas nepieciešamībām saistītus izdevumus. Kredītdevēju darbību regulē Latvijas Republikas un Eiropas Savienības normatīvie akti.

Darba mērķis ir analizēt normatīvo aktu normas, kas ietekmē kredītdevēju pārkāpumu rašanās iemeslus un veicina kredītņēmēju neapdomīgu aizņemšanos, lai sniegtu priekšlikumus, kas veicinātu atbildīgāku darbības veicināšanu.

Atslēgvārdi: patēriņa kredīti, kredītdevēji, kredītņēmēji, pārkāpumi, parādu atgūšana.

ANNOTATION

In Latvia, consumer loans are offered by banking and non-banking financial organisations to adult individuals in order to cover daily expenses. The operation of credit institutions shall be governed by the regulatory enactments of the Republic of Latvia and the European Union.

The aim of the work is to analyse the regulatory provisions that affect the causes of credit offences and encourage reckless borrowing by borrowers in order to make proposals to encourage more responsible activity.

Keywords: consumer credit, credit lending, borrowers, delinquencies, debt recovery.

SATURS

APZIMĒJUMU SARAKSTS	5
IEVADS.....	6
1. PATĒRIŅA KREDĪTU TEORIJA.....	8
1.1. Patēriņa kredītu vispārīgs raksturojums	8
1.2. Patēriņa kredītu nozare Latvijā	13
2. KREDĪTDEVĒJU PĀRKĀPUMI PATĒRIŅU KREDĪTU NOZARĒ.....	17
2.1. Reklāmas likuma pārkāpumi	17
2.2. Negodīgas komercprakses īstenošana.....	22
2.3. Speciālās atļaujas (licences) prasību neievērošana.....	29
3. KREDĪTŅĒMĒJU NEAPDOMĪGĀS AIZŅEMŠANĀS SEKAS.....	33
3.1. Maksātnespējas izveidošanās	33
4. KREDĪTŅĒMĒJU PARĀDU ATGŪŠANAS IESPĒJAS	38
4.1. Parādu atgūšana ārpus tiesas ceļā	38
4.2. Parādu atgūšana tiesas ceļā	40
KOPSAVILKUMS	44
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	46

APZIMĒJUMU SARAKSTS

LAFPA – Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija

LĀPPA – Latvijas Ārpustiesas parādu piedzinēju asociācija

MFI – Monetārā finanšu iestāde

MK – Ministru kabinets

NA – Normatīvie akti

PĀAL – Parādu ārpustiesas atgūšanas likums

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

PTAL – Patērētāju tiesību aizsardzības likums

IEVADS

Latvijā katru dienu tiek slēgti patēriņu kredītu līgumi starp kredītdevēju un kredītņēmēju, lai klients segtu ikdienas vajadzību izmaksas. Bet tiesu praksē ir gadījumi, kad kāda no pusēm nav rīkojusies atbilstoši savām spējām un zināšanām. Tas ir, kredītdevējs, piedāvājot savu pakalpojumu, ir rīkojies pretēji godīgas komercprakses principiem. Kredītņēmējs, iespaidojoties no komersanta mārketinga kampaņām, vai neizvērtējot savas nākotnes ekonomiskās iespējas, ir noslēdzis patēriņa kredīta līgumu, ko nespēj segt un veidojas parādsaistības. Tā rezultātā veidojas situācijas, kad kredītdevējs parādu no klienta var atgūt, pamatojoties uz Parādu ārpusstiesas atgūšanas likumu vai Civilprocesa likumu.

Maģistra darbā tika analizēti Latvijas Republikas tiesu spriedumi, lai teoriju (normatīvos aktus) salīdzinātu ar reālo situāciju (praksi).

Maģistra **darba mērķis** ir izanalizēt juridisko regulējumu, kas ietekmē patēriņu kredītu izsniegšanu Latvijā un noteikt iemeslus, kāpēc kredītdevēji mēdz pārkāpt normatīvos aktus, lai īstenotu savu komercpraksi. Kā rezultātā, daļai kredītņēmēju var rasties vēlme veidot neapdomīgas saistības. Izdarīt secinājumus, kā veicināt kredītdevēju darbības uzlabošanu un kredītņēmēju apdomīgāku aizņemšanos.

Lai sasniegtu izvirzīto darba mērķi, tika izmantotas **zinātniskās pētniecības metodes**:

- salīdzinošā, jo tika salīdzināti Latvijas Republikas un Eiropas Savienības normatīvie akti;
- analītiskā – maģistra darbā tika izmantoti tiesu prakses piemēri;
- statistisko datu analīze, lai noskaidrotu reālo situāciju valstī, cik un kādā apjomā ir izsniegti patēriņa kredītu aizdevumi.

Maģistra darbs sastāv no apzīmējumu saraksta, ievada, 4 nodaļām un 8 apakšnodaļām, kopsavilkuma, kā arī izmantotās literatūras un avotu saraksta.

Pirmajā nodaļā darba autore raksturoja, kas vispār ir patēriņa kredīti un kāda ir kredītnozares situācija pašlaik Latvijā. Tāpat tika noskaidrots, kādas normatīvo aktu prasības jāizpilda komersantiem, lai tie varētu piedāvāt patēriņu kredītu pakalpojumus.

Pamatojoties uz tiesu praksi, otrajā nodaļā tika analizēti patēriņu kredītu sniedzēju galvenie pārkāpumi. Kredītdevēji pārkāpj Reklāmas likums normas, izplatot maldinošas mārketinga kampaņas. Īstenojot godīgai komercpraktei neatbilstošas darbības, kredītdevēji mēdz veidot saistības ar klientiem, kas nespēs segt aizņēmumu, jo nav kritiski izvērtēta kredītspēja. Tāpat “mazie, jaunie” kredītētāji sniedz pakalpojumus bez speciālās atļaujas (licences), jo nespēj par to samaksāt, lai saņemtu.

Katram topošajam kredītņēmējam, pirms pieņem lēmumu par saistību veidošanu, ir jāizvērtē savs potenciālais ekonomiskais stāvoklis. Neizvērtējot savu maksātspēju un

paļaujoties uz kredītdevēju, klientiem veidojas maksātnespēja, kas analizēta maģistra darba 3.nodaļā.

Izsniedzot patēriņa kredītu, kredītdevējs ir ieinteresēts laikā atgūt saistības. Bet, tā kā ne vienmēr saistības tiek segtas laikā vai vispār, tad veidi, kā atgūt aizdevumu ir noteikti darba ceturtajā nodaļā. Tie ir divi – komersanti izmanto ārpustiesas parādu piedziņas pakalpojumus vai ceļ prasību tiesā par patēriņu kredītu atmaksu.

1. PATĒRIŅA KREDĪTU TEORIJA

Preces un pakalpojumus patērētāji var iegādāties par saviem līdzekļiem – darba samaksa, iekrājumi. Brīžos, kad līdzekļi nepietiek, bet ir vajadzība un vēlme iegādāties konkrētu preci vai pakalpojumu, cilvēks var saņemt patēriņa kredītu.

1.1. Patēriņa kredītu vispārīgs raksturojums

Jēdziens “*kredīts*” ir cēlies no latīņu valodas vārdiem – *creditum, credere*. Latviešu valodā skaidrojams kā *ticēt, aizdevums*. Mūsdienās vārdus “kredīts” un “aizdevums” mēdz lietot kā sinonīmus. Noslēdzot līgumu, kredītdevējs “uzticas” kredītņēmējam, ka tiks segta aizdevuma summa.

“Kredīts” ir “saistības”, kas izriet no Civillikuma ceturtais daļas. Saistību tiesības ir tādas tiesības, uz kuru pamata vienai personai (parādniekam) jāizdara par labu otrai personai (kreditoram) zināma darbība, kam ir mantiska vērtība.¹ Kredīts ir tiesisks darījums, kur kredītdevējs, uz līguma pamata, aizdot konkrētu naudas summu kredītņēmējam.

Ikdienā cilvēkiem ir nepieciešamas dažādas preces un pakalpojumi. Taču ne vienmēr, ja vajadzība rodas neplānoti, ir pietiekami daudz personīgo līdzekļu, lai segtu vajadzības, tāpēc nozīmīga loma ir patēriņa kredītu iespējām. Tā ir nauda, ko individuālām personām var aizdot bankas, veikali utt., lai klienti varētu iegādāties lietas un samaksāt par pakalpojumiem noteiktā laika periodā.²

Kredītiestāžu likumā kredīts ir definēts kā atlīdzības darījums, kurā kredītiestāde uz rakstveida līguma pamata nodod klientam naudu vai citas lietas īpašumā un kurš klientam uzliek pienākumu noteiktā laikā un kārtībā atdot kredītiestādei naudu vai citas lietas.³

Civillikumā noteikts, ka ar aizdevuma līgumu jāsaprot zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādas pašas šķiras un labuma lietās.⁴

Gan kredīts, gan aizdevums ir finanšu pakalpojums, uz kā pamata klientam tiek nodota atvietoājama lieta, kas konkrētā laika posmā jāatdod. Finanšu pakalpojums ir jebkurš kredītiestādes, kreditēšanas (arī patērētāju kreditēšanas), apdrošināšanas, privāto pensiju, ieguldījumu vai maksājumu pakalpojums, ko pakalpojuma sniedzējs savas profesionālās darbības ietvaros sniedz patērētājam.⁵

¹ Civillikums: LV likums. Pieņemts 28.01.1937. [01.11.2021.]

² Dictionary. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/consumer-credit> [aplūkots 20.09.2021.]

³ Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995. [27.09.2021.]

⁴ Civillikums: LV likums. Pieņemts: 28.01.1937. [27.09.2021.]

⁵ Noteikumi par distances līgumu par finanšu pakalpojumu sniegšanu: Ministru kabineta 2014.gada 21.oktobra noteikumi nr.648. [27.09.2021.]

Eiropas Centrālās bankas Regulā Nr.1071/2013 patēriņa kredīti tiek definēti kā kredīti, kas piešķirti, galvenokārt, privātajam patēriņam, patērējot preces un pakalpojumus. Patēriņa kredītus, kas piešķirti pašnodarbinātajiem/ sabiedrībām, kas nav juridiskās personas, šajā kategorijā iekļauj, ja pārskatu sniedzēja Monetārā finanšu iestāde (MFI) zina, ka kredīts galvenokārt tiek izmantots privātajam patēriņam.⁶

Kredītdevēji, atkarībā no saistību veida, izsniedz kredītus fiziskām un/ vai juridiskām personām. Maģistra darbā analizēti patēriņa kredīti, ko piedāvā tikai fiziskām personām, lai iegādātos preces un pakalpojumus mājsaimniecības patēriņam.

Patēriņa kredīti tiek izsniegti mājsaimniecībām un mājsaimniecības apkalpojošām bezpeļņas organizācijām tādu patēriņa preču (piemēram, sadzīves tehnikas un automobiļu) iegādei un pakalpojumu (piemēram, medicīniskās aprūpes un ceļojumu) samaksai, kā nolūks nav saistīts ar peļņas gūšanu. Patēriņa kredīti ir arī aizdevumi, kas izsniegti saskaņā ar norēķinu konta lietošanas līguma noteikumiem.⁷

Ārvalstu literatūrā patēriņa kredītus skaidro kā sociālu instrumentu, ko ir veicinājušas un izveidojušas valstis un kapitālisti, tos ietēmējot ar regulējošiem līdzekļiem.⁸ Kredītdevēji, pamatojoties uz Latvijā un Eiropas Savienībā pieņemtajiem normatīvajiem aktiem, “ierobežo” potenciālos klientus, kas vēlas aizņemties patēriņa kredītus, lai neveidojas situācijas, kad saistības netiek dzēstas.

Patēriņa kredīti pasaulē ir jau bijuši 3000 gadu pirms mūsu ēras. Divdesmitā gadsimta divdesmitajos gados amerikāņu uzņēmējs Henrijs Fords atzina, ka ar to vien nepietiek, ka ražo produktus, piemēram, automobiļus masu tirgum, ir jāizstrādā veidi, kā tos var iegādāties lielāka sabiedrības daļa, kas noveda pie finanšu iestāžu izveides. 20.gadsimta sešdesmitajos gados kredītkaršu ieviešana nozīmēja, ka patērētāji varēja iegādāties visas sev vēlamās preces, sākot ar matu sprādzēm, datoriem, pārtikas produktiem un beidzot ar brīvdienu ceļojumiem.⁹ Ap šo laiku ir rodami pirmsākumi mūsdienās pieejamiem patēriņa kredītiem. Kad sabiedrības locekļi, lai segtu ikdienas vajadzību izmaksas, slēdz līgumu ar banku vai nebanku finanšu organizāciju par kredīta saņemšanu, lai iegādātos sev vēlamo preci.

Apkopojot vadošo Latvijas kredītdevēju mājas lapās norādīto informāciju, var secināt, ka kredītsaistības, galvenokārt, tiek veidotas, lai iegādātos tādas patēriņa preces un pakalpojums kā:

⁶ Eiropas Centrālās bankas Regula (ES) Nr. 1071/2013 par monetāro finanšu iestāžu sektora bilanci. Pieņemta 07.11.2013. [20.09.2021.]

⁷ Patēriņa kredīti. Pieejams: <https://www.bank.lv/component/content/article/264-statistika/statistika-izmantotie-termini/8109-paterina-krediti> [aplūkots 20.09.2021.]

⁸ Soederberg S. Debtfare states and the Poverty Industry. Money, discipline and the surplus Population. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group. 2014, S.21.

⁹ Hand D., Oliver R., Thomas L. A survey of the issues in consumer credit modelling research. The Journal of the Operational Research Society, 2015, Vol. 56, S.107.

- automašīnas iegāde, remonts;
- ceļojuma izmaksas;
- izglītības maksa;
- izklaides izmaksas;
- mājokļa labiekārtošana, iegāde;
- medicīniskie pakalpojumi;
- rēķinu atmaksa;
- sadzīves tehnikas iegāde.

Patēriņa kredītus, izvērtējot savas vajadzības, klienti izvēlas aizņemties gan sadzīviskiem procesiem, gan izklaides vajadzībām, kas, iespējams, nav tik obligāti vajadzīgi, lai veidotu papildus ilgtermiņa izdevumus.

Taču, veidojot nelielu aizdevumu summu saistības, ko ir iespējams saņemt nekavējoties, lai segtu ikdienas vajadzības, veidojas riski un ieguvumi gan kredītdevējam, gan kredītņēmējam. Kredītņēmēja galvenais ieguvums ir aizdevuma saņemšanas vieglums. Taču patēriņa kredīti var saasināt problēmas klientam, ko rada aizņēmumu neatdošana – lielas parāda summas izveidošanās. Aizdevējam kredīti tiek uzskatīti par ienesīgiem, jo gūst papildus ieņēmumus no procentu maksājumiem. Tomēr aizdevējam ir ierobežoti resursi, kas saistās ar aizdevuma pārbaudes iespējām (klienta kredītspēja), lai nerastos kredītņēmēja maksātnespēja.¹⁰ Pēc darba autores domām, klienta galvenais ieguvums no patēriņa kredītiem ir iespēja saņemt aizdevumu ātrā laika posmā.

Problēma, ar ko kredītdevēji mēdz saskarties gadījumos, kad kredītņēmējs nespēj segt saistības – aizdevējam ir ierobežota ietekme uz parādu piedziņas iespējām.¹¹ Tādās situācijās kredītdevējam jārikojas atbilstoši normatīvajiem aktiem, lai atgūtu aizdevumu, bet kredītņēmējam jācensas nomaksāt aizdevumu, kas detalizētāk skaidrots maģistra darba 3. un 4. nodaļā.

Tāpat patēriņa kredīti tieši neiespaido uzņēmējdarbību un ražošanas procesus, tie paplašināšana nozares, jo patērētājs spēj iegādāties preces un pakalpojumus. Bet tajā pašā laikā kredīti ir problemātiski – fiktīvs kapitāls, kas patērētāja problēmu atrisina uz īsu laika periodu, jo vienlaikus aizņēmējam rodas papildus saistības uz noteiktu laika posmu (mēnešiem, gadiem).¹² Saņemot aizdevumu, klientam ir līdzekļi, par ko iegādāties preces, bet tā nav klienta nauda, līdz ar to līguma noteiktajos termiņos jāatdod un atkal rodas izdevumi.

¹⁰ Live Loan Checks. Information on Unsolicited Consumer Loans for Preapproved Borrowers. United States: General Accounting Office Washington, 1998, S. 8.

¹¹ Levitin A. J. Consumer Finance Law: Markets and Regulation. New York: Wolters Kluwer, 2018, S. 28.

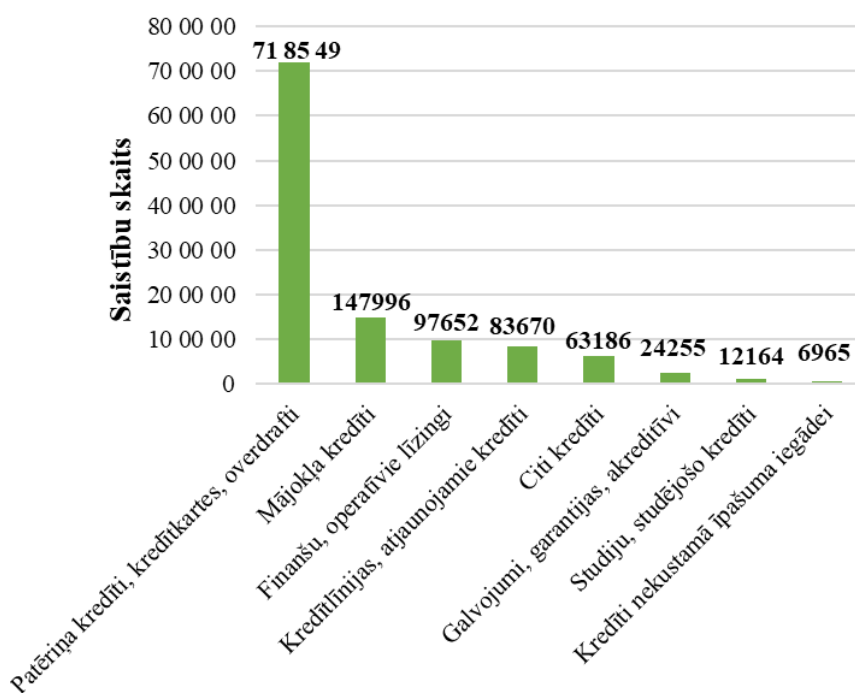
¹² S. Soederberg. Debtfare States and The Poverty Industry. Money, discipline and the surplus population. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2014, S.38.

Latvijā patēriņa kredītus izsniedz bankas un nebanku kredītēšanas organizācijas. Katram klientam pirms kredītsaistību veidošanas, ir jāizvērtē aizņēmuma iemesls un, galvenokārt, iespējas segt saistības. Lai nerastos situācija, ka klients nespēj nomaksāt kredītsaistības, tāpēc pirms kredīta izsniegšanas arī kredītdevējam ir jāizvērtē potenciālā klienta maksātspēja. Lai to izdarītu, kredītdevējam ir iespējas analizēt klienta kredītvēsturi.

Atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta 16.punktam – iestādes atbilstoši savai kompetencei un piešķirto budžeta līdzekļu ietvaros sadarbībā ar patērētāju tiesību aizsardzības biedrībām veicina patērētāju izglītošanu patērētāju kredītēšanas jomā, it sevišķi jautājumos par atbildīgu aizņemšanos un parāda saistību pārvaldīšanu.¹³ Kredītiestādēm ir svarīgi, ka klients laikā sedz saistības, lai nebūtu jāpiemēro tiesiskie aizsardzības līdzekļi. Klients ir ieinteresēts nesabojāt savu kredītvēsturi, sedzot laikā aizdevumu.

Pamatojoties uz Latvijas Bankas Kredītu reģistru, 2021.gada vidū Latvijā izplatītākais kredītēšanas vieds bija patēriņa kredīti. (skatīt 1.1.att.) Kopumā jūlijā bija aktīvas 718 549 kredītsaistības. Vismazāk ir veidotas kredītsaistības, kas veido ilgtermiņa ieguldījumus, piemēram, nekustamā īpašuma iegāde un studēšana.¹⁴

Statistika norādu uz to, ka cilvēki izvēlas aizņemt mazākas naudas summas, lai iegādātos ikdienā nepieciešamās preces, pakalpojumus, nevis ieguldītu lielus līdzekļus nākotnei.

1.1.att. Izsniegto kredītsaistību skaits, 2021.gada jūlijs

¹³ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 18.03.1999. [20.09.2021.]

¹⁴ Kredītu reģistra statistika. Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 21.09.2021.]

Pēc jaunākiem Latvijas Bankas publicētajiem statistikas datiem – 2021.gada jūlijā 708 000 personām bija spēkā kredītsaistības, kas kopā veidoja 1.15 milj. eiro.¹⁵

Patēriņa kredītu izsniedz, lai indivīds, samaksājot ar naudu, iegādātos preces vai pakalpojumus.¹⁶ Saistības klients var veidot, neizejot no savas dzīvesvietas – nosūtot pieteikumu konkrētam kredītveidam, konkrētā kredītdevēja mājaslapā. Pamatnosacījumi, lai saņemtu patēriņa kredītu, katrai finanšu organizācijai nedaudz atšķiras, bet pamatā:

1. persona ir pilngadīga;
2. ikmēneša ienākumi sasniedz vismaz 340 eiro pēc nodokļu nomaksas – minimālie neto ienākumi, ko saņem darbinieks, kam tiek izmaksātā minimālā mēneša darba alga.

Pirms patēriņa kredīta saņemšanas, kredītdevējs klientam izsniedz līguma teksta projektu. Dokumentam jāatbilst Eiropas patēriņa kredīta standartinformācijai. Visos kredītīgumos jābūt ietvertai informācijai par:

- galvenajiem līguma elementiem (kredītdevējs, kredītņēmējs);
- kredīta summu un izmaksām;
- gada procentu likmi (skaitlis, kas parāda kredīta kopējās izmaksas – procenti, komisijas maksa, nodokļi);
- visu kredītņēmēja maksājumu skaitu, biežumu un apmēru;
- svarīgākajiem juridiskajiem aspektiem.¹⁷

Tiesību aktos ir noteikti procentu likmju ierobežojumi, kas ir viens no senākajiem kredītu tirgus regulēšanas veidiem. Procentu likmju maksimālās robežas neļauj augstākā riska aizņēmējiem iegūt patēriņa kredītu, pēc kā saņemšanas tie galu galā iespējams nespēs pildīt saistības.¹⁸

Katram topošajam kredītņēmējam ir kritiski jāizlemj, vai ir nepieciešams aizdevums un vai to spēs atdot laikā. Ar katru gadu samazinās to iedzīvotāju skaits, kas naudas trūkuma dēļ nevar norēķināties par ikmēneša kredītmaksājumiem. (*skatīt 1.2.att.*) Pēc 21.gadsimta sākuma Globālās finanšu krīzes – saistības nespēja segt ¼ daļa iedzīvotāju, pašlaik, pēc darba autores domām, iedzīvotāji ir kļuvuši apdomīgāki, veidojot kredītsaistības, vai arī dzīves līmenis ir uzlabojies, lai neveidotu saistības, jo iedzīvotāju skaits, kas nesedz maksājumus samazinās katru gadu. 2020.gadā no visiem pilngadīgajiem Latvijas iedzīvotājiem, kas veidojuši

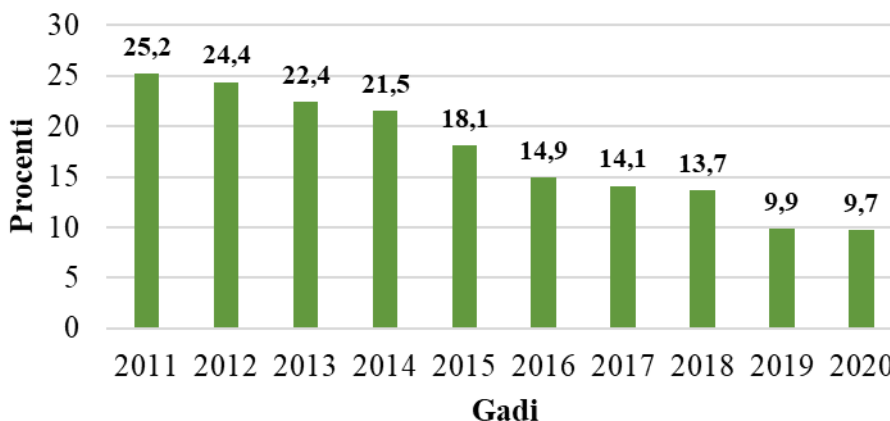
¹⁵ Kredītu reģistra statistika. Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 21.09.2021.]

¹⁶ S.Finlay. Consumer Credit Fundamentals. London: Palgrave Macmillan, 2009, S.4.

¹⁷ Patēriņa aizdevumi un kredīti. Pieejams: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/consumer-credits-and-loans/index_lv.htm [aplūkots 22.09.2021.]

¹⁸ Rigbi O. The Effects of Usury Laws: Evidence from the Online Loan Market. The Review of Economics and Statistics, 2013, Vol.95, S. 3.

kredītsaistības, tās nespēja segt nepilni 10%, bet 2011.gadā 2,5 reizes lielāks kredītiestāžu klientu skaits.

1.2.att. Iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt komunālo pakalpojumu rēķinus un atmaksāt kredītus, 2011.-2020.gads, %¹⁹

Var secināt, ka sabiedrība kļūst arvien apdomīgāka. Jo situācijās, kad rodas nepieciešamība pēc jebkādiem papildus finanšu līdzekļiem, ir jāizvērtē sava maksātspēja, lai spētu segt saistības noteiktajā laika periodā. Patērīna kredītus, atkarībā no tā, kādi ir ar kredītdevēju noslēgtie līguma nosacījumi, var atmaksāt gan 6 mēnešu laikā, gan 5 gadu ilgā laika posmā.

Apkopojot patērīna kredīta definīcijas un iegūtos datus par kredītnozari, var secināt, ka darbā aplūkotās saistības ir izplatītākās fizisko personu lokā. Autore izvirza savu patērīna kredītu/ aizdevumu definīciju – atvietojama lieta (nauda), ko izsniedz finanšu organizācija, kas klientam konkrētā laika posmā jāatdod.

1.2. Patērīna kredītu nozare Latvijā

Licencēšana ir nacionālā iniciatīva, kuras pamatā ir šobrīd esošās problēmas ar nebanku kredītu devēju uzraudzību.²⁰ Tā 2010.gadā apgalvoja Latvijas Republikas Ekonomikas Ministrijas Sabiedrisko attiecību daļas vadītāja Evita Urpena.

Atbilstoši Latvijas un Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, kredītiestāde savu darbību Latvijā var uzsākt tikai pēc licences (atļaujas) saņemšanas un reģistrācijas

¹⁹ Iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (procentos) 2005 – 2020. Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapa. Iedzīvotāji – galvenais rādītājs, [tiešsaiste] – [aplūkots 22.09.2021.] Pieejams:

https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_NN_NNN/NNN020/table/tableViewLayout1/

²⁰ Nebankām prasīs atbildīgāku patērīna kredītu aizdošanu. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/213576-nebankam-prasis-atbildigaku-paterina-kreditu-aizdosanu-2010> [aplūkots 29.09.2021.]

komercdarbības veikšanai likumos noteiktajā kārtībā.²¹ 2021. gadā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/48/RK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu 6.pants nosaka, ka dalībvalstis prasa, lai kredītiestādes pirms darbības sākšanas saņemtu atļauju.²² Latvijā speciālās atļaujas, lai piedāvātu patēriņa kredītu pakalpojumus, ir saņēmušas gan bankas, gan nebanku finanšu organizācijas.

Lai saņemtu speciālo atļauju (licenci), kapitālsabiedrībai jāatbilst šādām prasībām:

- reģistrēta komercdarbība;
- izstrādāta patērētāja kredītēšanas pakalpojumu sniegšanas iekšējo kārtība;
- izstrādāta kārtība, kādā izvērtē patērētāja spējas atmaksāt kredītu;
- izstrādāta patērētāju sūdzību izskatīšanas kārtība;
- izstrādāta noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēma un kārtība.²³

Atbilstību reģistrācijai un tam, vai var saņemt patēriņa kredītēšanas licenci, pārbauda Finanšu un kapitāla tirgus komisija, kas veicina Latvijas kredītiestāžu sektora drošību, stabilitāti un attīstību.²⁴

Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.245, patēriņa kredīta licences var saņemt komercbankas. Latvijas Bankas Kredītu reģistrā ir 17 banku kredītiestādes, no kurām 10 izsniedz patēriņa kredītus. Kredītu reģistrā ir iekļautas ziņas par kredītiestādēm, kredītiestāžu meitas sabiedrībām (līzings sabiedrības) un citām komercsabiedrībām, kurām ir ciešas attiecības ar kredītiestādēm.²⁵

Papildus desmit bankām, patēriņa kredītsaistības var saņemt arī no nebanku finanšu organizācijām, kas ir skaitliski daudz vairāk un ir izplatītāks veids, kā saņemt aizdevumu. Latvijā ārpus banku sektora esošus uzņēmumus, kas iedzīvotājiem Latvijā sniedz finanšu pakalpojumus apvieno Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija (LAFPA).²⁶ Asociācijā 2021.gada otrajā pusē darbojas 7 biedri – tiešsaistes patēriņa kredītu sniedzēji. Arī Patērētāju tiesību aizsardzības centra datubāzē ir reģistrētas kredītiestādes, kas saņēmušas speciālo atļauju patērētāju kredītēšanas sniegšanai.²⁷ Tāpēc ir vēl 14 citas nebanku finanšu organizācijas, kas iedzīvotājiem piedāvā patēriņa kredītus. Taču darba autore uzskata ka ir vēl

²¹ Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995. [11.10.2021.]

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. Pieņemta 14.06.2006. [28.09.2021.]

²³ Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanai: Ministru kabineta 2011.gada 29.marta noteikumi nr. 245. [28.09.2021.]

²⁴ Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995. [11.10.2021.]

²⁵ Kredītu reģistrs. Pieejams: <https://manidati.kreg.lv/> [aplūkots 22.09.2021.]

²⁶ Par mums. Pieejams: <https://www.lafpa.lv/lv/par-mums/> [aplūkots 21.09.2021.]

²⁷ Kapitālsabiedrības, kuras saņēmušas speciālo atļauju (licenci) patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšanai. Pieejams: <https://registri.ptac.gov.lv/lv/table/kapitalsabiedrības-kuras-sanemu-licenci-pateretaju-krediteanas-pakalpojumu-sniegsanai> [aplūkots 21.09.2021.]

citas nebanku finanšu organizācijas, kas patvaļīgi piedāvā patēriņu kredītu kreditēšanas pakalpojumus.

Latvijā, apkopojot informāciju no oficiālajiem reģistriem, vismaz 10 bankas un 21 nebanku finanšu kreditēšanas organizācija klientiem piedāvā un izsniedz patēriņa kredītu pakalpojumus.

Speciālā atļauja (licence) tiek izsniegta uz nenoteiktu laiku.²⁸ Taču negodīgas komercprakses rezultātā, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, kas arī izsniedz licenci, kredītiestādes licenci var atcelt, apturēt līdz 6 mēnešiem vai anulēt.

Patēriņa kredītu sniedzēja licenci var apturēt, piemēram, ja kapitālsabiedrība, atbilstoši normatīvo aktu prasībām, nesniedz informāciju Patērētāju tiesību aizsardzības centram, kas ir galvenā uzraudzības organizācija. Licence tiek atjaunota brīdī, kad nepieciešamās ziņas ir saņemtas. Atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.245, PTAC anulēt speciālo atļauju drīkst, ja, piemēram, 6 mēnešus kapitālsabiedrība nesniedz patēriņa kredītu izsniegšanas pakalpojumus.

Komercprakse ir negodīga, ja iestājies vismaz viens no šādiem nosacījumiem:

1. tā neatbilst profesionālajai rūpībai un būtiski negatīvi ietekmē vai var būtiski negatīvi ietekmēt tāda vidusmēra patērētāja vai tādas patērētāju grupas vidusmēra pārstāvja ekonomisko rīcību attiecībā uz precī vai pakalpojumu, kam šī komercprakse adresēta vai ko tā skar;
2. tā ir maldinoša;
3. tā ir agresīva.²⁹

Neņemot vērā Patērētāju tiesību aizsardzības centra norādījumus, kredītdevējs, tādā gadījumā, rīkojas neatbilstoši profesionālajai rūpībai. Tāpat darbība ir kļuvusi maldinoša, jo klients nav informēts, ka patēriņa kredītu sniedzējs vairs nerīkojas atbilstoši godīgai komercpraksi, kas nav esošā vai potenciālā klienta interesēs.

Apkopjot normatīvajos aktos sniegtās normas, var noteikt pamatprasības, kas Latvijā jāīsteno kredītdevējiem, lai piedāvātu patēriņa kredītu pakalpojumus:

- kredītus var izsniegt komersanti, kas saņēmusi speciālo atļauju jeb licenci;
- kredītdevējam pirms kreditēšanas līguma noslēgšanas, jāizvērtē klienta maksātspēja;
- kredītdevējam normatīvajos aktos ir noteikti ierobežojumi kopējo izmaksu un procentu piemērošanā;
- nedrīkst līgumu noslēgt laika posmā no plkst. 23.00 līdz 7.00;
- pirms līguma noslēgšanas, kredītdevējs iepazīstina klientu ar būtiskāko informāciju.

²⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 18.03.1999. [28.09.2021.]

²⁹ Negodīgas komercprakses aizlieguma likums : LV likums. Pieņemts 22.11.2007. [29.09.2021.]

Tāpat kredītņēmējam ir tiesības no kredītdevēja:

- 14 dienu laikā klients var atteikties no kredītēšanas līguma;
- kredītsaistības drīkst atmaksāt pirms termiņa beigām.³⁰

Kā jebkurā gadījumā, kad ir jānoslēdz līgums – nedrīkst parakstīt šo līgumu pirms tas nav izlasīts. Ja līgumā ir ietvertas tukšas atstarpes, kas pusēm jāaizpilda. Tad gan komersantam, gan klientam ir tiesības uz precīzu kopiju.³¹

Normatīvo aktu neievērošanas pārkāpumi un no tiem izrotošās sekas gan kredītdevējiem, gan kredītņēmējiem tiek analizētas maģistra darba 2. un 3. nodaļā.

Latvijā patērēja kredītu sniedzējus regulē Eiropas Savienības un Latvijas Republikas normatīvie akti. Lai apkalpotu klientus, kredītdevējam ir jāsaņem speciālā atļauja jeb licence no Patērētāju tiesību aizsardzības centra. Šāda licence ir izsniegta 10 bankām un 21 nebanku kredītēšanas organizācijai, kā kompetencē ir patērēja kredīti.

³⁰ Patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniegšana. Pieejams: <https://registri.ptac.gov.lv/lv/content/pateretaju-kreditesanas-pakalpojumu-sniegsana> [aplūkots 29.09.2021.]

³¹ State of missouri consumer credit laws. ASV: Division of Finance, 2018, S. 16.

2. KREDĪTDEVĒJU PĀRKĀPUMI PATĒRĪŅU KREDĪTU NOZARĒ

Analizējot Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmumus, var izdalīt trīs pārkāpumu veidus, ko kredītdevēji pārkāpj, īstenojot komercpraksi. Tie ir:

1. Reklāmas likuma neievērošana;
3. negodīgas komercprakses īstenošana;
4. speciālās atļaujas jeb licences neesamība.

2.1. Reklāmas likuma pārkāpumi

Reklāmai jābūt likumīgai, patiesai un objektīvai, tā veidojama saskaņā ar godprātīgu reklāmas praksi. Reklāma nedrīkst mazināt sabiedrības uzticēšanos reklāmai, un tai jāatbilst godīgas konkurences principiem. Reklāmā atļauts iekļaut tikai tādus paziņojumus vai vizuālos attēlus, kas nepārkāpj ētikas, humānisma, morāles, tikumības un pieklājības normas.³² No reklāmas definīcijas (Reklāmas likums) izriet, ka reklāmu tieši regulē arī Negodīgas komercprakses aizlieguma likums.

Reklāmās, kur tiek piedāvāta iespēja kreditēt patērētāju, ir viennozīmīgi aizliegts:

- veicināt patērētāju bezatbildīgu aizņemšanos,
- sniegt informāciju par iespēju saņemt kredītu personām ar negatīvu kredītvēsturi.³³

Mūsdienās reklāma ir viens no nozīmīgākajiem veidiem, kā potenciālais kredītņēmējs uzzina par aktualitātēm kredīttirgū un jaunākajām, “izdevīgākajām” iespējām, kur, pie kā un kā veidot saistības. Tāpēc komersantiem mārketinga kampaņas jāīsteno atbilstoši normatīvajiem aktiem, lai nemaldinātu kredītņēmēju un nerastos pārpratumi.

Latvijā kreditēšanas pakalpojumus ir aizliegts reklamēt, izņemot gadījumus, kad to īsteno kredīta devējs vai kredīta starpnieks savās **teļpās, kurās tas veic saimniecisko darbību**, kā arī:

1. to īsteno kredīta devēja vai kredīta starpnieka mājaslapā internetā vai tiešsaistes sistēmā, kuru pēc autentifikācijas veikšanas kredīta devējs izmanto pakalpojumu saņemšanai;
2. to īsteno kredīta devēja vai kredīta starpnieka mobilajā lietotnē, ko pēc autentifikācijas veikšanas patērētājs izmanto kredīta devēja pakalpojumu saņemšanai;
3. to īsteno, personiski uzrunājot iespējamo klientu klātienē vai telefoniski, ja patērētājs tam piekrīt;
4. to īsteno pasta vai elektroniskos sūtījumos patērētājam, ja patērētājs nepārprotami iepriekš piekritis tos saņemt;

³² Reklāmas likums: LV likums. Pieņemts: 20.12.1999. [11.10.2021.]

³³ Vadlīnijas godīgas komercprakses īstenošanai patērētāju kreditēšanas jomā. Rīga: Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2013, 9. lpp.

5. ar kreditēšanu nesaistītas preces vai pakalpojuma reklāmā, izņemot reklāmu televīzijā vai radio, persona, kas nav kredīta devējs vai kredīta starpnieks, sniedz informāciju par iespēju apmaksu finansēt ar kreditēšanas līguma starpniecību.³⁴

Kreditēšanas reklāmas ziņojumus klients ir tiesīgs saņemt tikai tad, ja pats tam ir piekritis, sniedzot piekrišanu kredītdevējam. Visos citos gadījumos, ja cilvēks tomēr saņem reklāmas ziņojumu, tā ir vērtējama kā kredītsniedzēja nedogodīgas komercdarbības īstenošana.

Taču **zīmolvārda reklāma ir atļauta jebkurā vidē** – internets, vides reklāma, televīzija, radio, izņemot televīzijā un radio īstenotos projektos, kas finansēti no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem.³⁵ Kreditētāji aktīvi izmanto iespējas finansiāli atbalstīt dažādus televīzijas raidījumus, kā rezultātā, kredītdevēja nosaukums tiek pieminēts un parādīts vairākas reizes ētera laikā. Izmantojot šādu mārketinga iespēju, sabiedrība iepazīst un atpazīst konkrētus patēriņu kredītu sniedzējus, kas sevi aktīvi “reklamē”, tādā veidā piesaistot jaunus klientus.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ir noteicis patēriņu kredītu reklāmu problēmjaudājums, ko nenovēršot, tiek maldināts potenciālais klients:

- zīmolvārda interpretācija;
- patērētāja piekrišanas nodrošināšana kreditēšanas reklāmas saņemšanai interneta vidē;
- sīkdatnes kredītu devēju vietnēs turpmāku piedāvājumu saņemšanai;
- neatļautas/neatbilstošas reklāmas un komercprakse:
 - nelicencēti kredīta devēji;
 - neregistrēti kredīta starpnieki;
 - fiziskas personas (krāpnieki).³⁶

Galvenās problēmas mūsdienās tiek identificētas kredītdevēju darbībā interneta vidē. Komersanti mēdz pārkāpt personu privātumu, publicējot un sūtot interneta vidē ziņojumus, jaunumus, reklāmas materiālus un piedāvājumus, kas potenciāli var veicināt vēlmi veidot patēriņa kredītsaistības.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ir norādījis uz būtisku trūkumu, kas rada pārpratumus un neskaidrības reklāmu veidošanā – normatīvie akti nesniedz jēdziena „zīmolvārds” definīciju. PTAC sabiedrības zīmolvārdu definē kā kredīta devēja nosaukumu, logo un preču zīmi. Līdz ar to, no attiecīgajām reklāmām ir skaidrs, ka sabiedrība reklamē savus kreditēšanas pakalpojumus un aicina ielūkoties tās mājaslapā, kur šie pakalpojumi tiek

³⁴ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts: 18.03.1999. [12.10.2021.]

³⁵ Prasības kreditēšanas reklāmai. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/prasibas-kreditesanas-reklamai> [aplūkots 25.10.2021.]

³⁶ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs – 2020.gada licencēto patērētāju kreditētāju darbības apskats un citas aktualitātes finanšu pakalpojumu uzraudzībā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/2229/download> [aplūkots 27.10.2021.]

piedāvāti.³⁷ Tāpēc darba autore secina, ka normatīvie akti **jāpapildina ar “zīmolvārds” definīciju**, lai pārraugošajām institūcijām nebūtu katra situācija jāinterpretē pēc saviem ieskatiem. Darba autore uzskata, ka “zīmolvārda” reklāma ir kredītdevēja pašreklāma – komersants, reklamējot savu “nosaukumu”, sabiedrībai nodod informāciju par savu darbību, ar ko pietiek, lai potenciālais klients, izlemtu par labu konkrētajam kredītdevējam un tā pakalpojumiem.

Visiem patēriņu kredītu komersantiem reklāmas vizuālajā tekstā vai audiālajā video materiālā obligāti jānorāda brīdinājuma teksts, kas aicina aizņemties kredītu pārdomāti un izvērtējot tā nepieciešamību. Šāda prasība ir noteikta MK noteikumos Nr.692 – reklāmā ietver informāciju, kas brīdina patērētāju par nepieciešamību atbildīgi aizņemties un izvērtēt spēju atmaksāt kredītu.³⁸ Ministru kabineta Noteikumos par patērētāju kredītēšanu noteikts, ka par reklāmu, kas veicina bezatbildīgu aizņemšanos jebkurā gadījumā, uzskatāma reklāma, kas, piemēram, aicina patērētāju saņemt kredītu nepārdomāti vai neizvērtējot tā nepieciešamību.³⁹ Bet tāpat kredītdevēju reklāmas kampaņās ir gadījumi, kad brīdinājuma ziņojums nav norādīts. Tā ir, piemēram, kredītdevēja reklāmā, kur ir aicinošs teksts veidot kredītsaistības – *Kredīti tikai 40 minūšu laikā. Bez ķīlas. Pret pensiju. Ar jebkādu kredītvēsturi!*⁴⁰, bet brīdinājuma teksta nav.

Kredītdevējs nedrīkst reklamēt savu pakalpojumu, izmantojot **sadzīviskas situācijas**. Piemēram, PTAC lēmums Nr. 5-pk, kad komersants televīzijas skatītājiem parāda sadzīviskas ainas (cilvēks iegādājas kafiju līdzņemšanai; tiek nomazgāta automašīna) un pievilina ar saukli “*Pirmais bez maksas*”, kā arī aicinājumu apmeklēt kredītdevēja mājaslapu, kur pieejami kredīta piedāvājumi. Līdz ar to patērētājs ar reklāmu tiek mudināts apmeklēt mājaslapu un saņemt pirmo kredītu bez maksas, kas nepārprotami norāda uz patērētāja kredītēšanas reklāmu.⁴¹

Līdzīga situācija ir Administratīvās rajona tiesas spriedumā – gandrīz visās reklāmās ar teksta vai attēla palīdzību ir sniegtas norādes uz tādām dzīves situācijām, kurās personām varētu būt nepieciešamība pēc papildus finanšu līdzekļiem un tādējādi arī pēc kredītdevēja piedāvātajiem kredītēšanas pakalpojumiem.⁴²

³⁷ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 05.03.2021. lēmums lietā Nr. 3-pk, 2.p., 7.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/via_sms_05.03.2021.pdf [aplūkots 12.10.2021.]

³⁸ Noteikumi par patērētāja kredītēšanas līgumu: Ministru kabineta 2008.gada 25.augusta noteikumi nr.692. Latvijas Vēstnesis, 2008, nr.134.

³⁹ Noteikumi par patērētāja kredītēšanu: Ministru kabineta 2016.gada 25.oktobra noteikumi nr. 691. [12.10.2021.]

⁴⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 07.05.2009. lēmums lietā Nr.E03- REUD-20. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/mateks_credit_izraksts.pdf [aplūkots 12.10.2021.]

⁴¹ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 01.04.2021. lēmums lietā Nr. 5-pk, 6.1.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/sia_extra_credit.pdf [aplūkots 12.10.2021.]

⁴² Administratīvās Rajona tiesas Rīgas Tiesu nama 02.03.2021. spriedums lietā Nr. A420233920, 9.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/sia_ondo_02.03.21.pdf [aplūkots 12.10.2021.]

No tā izriet, ka patēriņa kredītu reklāmas televīzijā, interneta vidē vai sociālajos medijos neatbilst Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.³ pantam un Reklāmas likuma 3.pantam, ja kredītdevējs, piemēram, parādot ikdienišķas ainās cilvēkus, kas veido saistības vai tiem rodas vajadzība pēc papildus finanšu līdzekļiem, aicina cilvēkus veidot kredītsaistības.

Pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.³ pantu, ir aizliegts patēriņa kredītus reklamēt **ārējā vidē** – vides baneri pilsētas centrā, lai samazinātu bezatbildīgu aizņemšanos. PTAC lēmumā Nr. 3-pk reklāmas baneri ir izvietoti 100 sabiedriskā transporta pieturvietās Rīgā. Reklāmdevējs savus pakalpojumus ir reklamējis publiskās vietās, ko redz un ievēro noteikta sabiedrības daļa, kas uzturas pieturu tuvumā vai dodas tām garām ar kājām, transportlīdzekļiem. Ikdienā, gaidot transportu vai ejot garām pieturai, cilvēks neapzinoties ietekmējās no redzētā. Tāpēc, ja rodas nepieciešamība, cilvēks atceras reklāmas banera vēstījumu un var izlemt patēriņa kredītsaistības veidot pie konkrētā komersanta.

Taču noteiktai sabiedrības daļai šis baneris var būt kā gala lēmums, lai īstenotu bezatbildīgu aizņemšanos, ko tikai pēc laika apjautīs, kad, iespējams, nespēs segt radušās saistības.

Darba autore uzskata, ka **nav korekti izmantot sarunvalodas vārdus**, kas var ietekmēt potenciālo vai esošo klientu turpmākās darbības. Kredītdevēji mēdz reklāmas saukļos izmantot vai pat attēlot kultūraugus *kāpostus*, kas no latviešu valodas žargonvārda tulkojami kā *nauda*, *finanšu līdzekļi*.

2010.gada PTAC lēmumā Nr. E03-KREUD-19 tika analizēta e-pastā izplatīta reklāma ar tekstu – *Vai ziemā var izrakt kāpostu?*

Tāpat ir bijusi reklāmas kampaņa ar saukli – *Tavs otrais maks!* Vārds “maks” jau pamatā asociējas ar naudu, šajā reklāmā maks bija domāts kā papildus/ blakus nauda, kas ir pieejama, ja vajag. Kredīts nevar tikt reklamēts kā esošo finansiālo problēmu atrisināšanas līdzeklis, ņemot vērā arī apstākli, ka par saņemto jauno kredītu ir nepieciešams segt ne tikai pamatsummas, bet arī procentu maksājumus, līdz ar to patērētājam tiek radīts papildu finanšu slogs.⁴³

Autore secina, ka patēriņa kredītu sniedzēji savās reklāmas izmanto sabiedrībā izplatītu žargonvārdus, lai aizvietotu vārdus – nauda, aizdevums, finanšu līdzekļi. Tādā veidā komersanti darbojas pretēji PTAL 8.pantam – neveicina patērētāju izglītošanu patērētāju kreditēšanas jomā, it sevišķi jautājumos par atbildīgu aizņemšanos un parāda saistību pārvaldīšanu. Pēc autores domām, daļa sabiedrības, reklāmas tekstu ar viņiem tuvu leksiku – vairāk ievēros, un piedāvājumu – veidot kredītsaistības, izmantos.

⁴³ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 17.02.2016 lēmums lietā Nr.5-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_kol.lieta_izraksts.compressed.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

Tiesu praksē ir gadījumi, kad kredītdevējs, izplatot reklāmas kampaņu, pārkāpj gan Reklāmas likuma, gan Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma normas, kas analizētas maģistra darba 2.2. nodaļā. PTAC lēmumā Nr. E03-PTU-P65-7 patēriņa kredītu reklāmas baneris tika izplatīts, izmantojot klientu e-pastus. Tātad tas ir komerciāls paziņojums elektroniskā veidā, kas paredzēts tiešai vai netiešai preču vai pakalpojumu reklamēšanai vai arī tāda komersanta, organizācijas vai personas tēla reklamēšanai, kas veic komercdarbību, saimniecisku darbību vai reglamentēto profesionālo darbību. Par komerciālo paziņojumu neuzskata informāciju, kas dod iespēju tieši piekļūt vispārējai informācijai par pakalpojuma sniedzēju un tā darbību (domēna vārds vai elektroniskā pasta adrese).⁴⁴ Šajā gadījumā kredītdevējs izplatīja reklāmas materiālus, kas sniedz tika daudz informācijas par uzņēmumu, lai klients spētu pieņemt lēmumu par patēriņa kredītu saistību veidošanu.

Atbilstoši Reklāmas likuma 10.1.pantam, reklāmas devējs ir persona, kura nolūkā gūt komerciālu vai citādu labumu pati izgatavo un izplata reklāmu vai kuras uzdevumā un interesēs cita persona izgatavo vai izplata reklāmu.⁴⁵ Tātad reklāmdevējs, kura, piemēram, mājaslapas saite ir norādīta reklāmā, ir atbildīgs par visas reklāmas saturu, tai skaitā par to, ka klients reklāmu var interpretēt kā “izdevīgu iespēju” veidot saistības. Pamatojoties uz Negodīgas komercprakses aizlieguma likumu, tiek īstenota komercprakse, kas ir – darbība (uzvedība, apgalvojums, komerciāla saziņa, tirgvedība) vai bezdarbība (noklusējums), kas tieši saistīta ar tirdzniecības veicināšanu, preces (ķermeniskas vai bezķermeniskas lietas) pārdošanu vai pakalpojuma sniegšanu patērētājam.⁴⁶

Iepriekš minētajā lēmumā, kredītsabiedrība izplatīja reklāmu ar tekstu – *Norēķinies par saviem parādiem viegli, ātri un izdevīgi! Pārņāc pie mums un 12 mēnešu maksā EUR 0,00. Ienākumu apliecinājums nav obligāts. Kredītvēsturei nav nozīmes.* PTAC secināja, ka reklāmas teksts **rada patērētājam priekšstatu par patēriņa kredīta saņemšanas ātrumu un vieglumu**, kā arī rada iespaidu, ka tas var tikt atbrīvots no jebkādām parādu saistībām neskatoties uz to, ka, piemēram, patērētājam nav pastāvīgu un oficiālu ienākumu vai patērētājs par maksājumu saistību nenokārtošanu ir iekļauts kādā no parādu reģistriem. Savukārt brīdinājums aizņemties atbildīgi, reklāmā iekļauts ar būtiski mazāka izmēra burtiem, nekā iepriekš norādītie saukļi un tādejādi pēc būtības nepilda brīdinājuma funkciju par atbildīgu aizņemšanos. Turklāt reklāmā sniegtā informācija par iespēju **saņemt kredītu personām ar negatīvu kredītvēsturi** var negatīvi ietekmēt ekonomiski pamatotu lēmumu pieņemšanu, izvēloties slēgt aizdevuma līgumu ar kredītdevēju, kā arī rada iespaidu, ka aizdevējs neizvērtē

⁴⁴ Informācijas sabiedrības pakalpojumu likums: LV likums. Pieņemts 01.12.2004. [25.10.2021.]

⁴⁵ Reklāmas likums: LV likums. Pieņemts 24.01.2000. [25.10.2021.]

⁴⁶ Negodīgas komercprakses aizlieguma likums: LV likums. Pieņemts 01.01.2008. [25.10.2021.]

patērētāja spēju atmaksāt kredītu saskaņā ar PTAL 8.panta 4.1daļu.⁴⁷ Darba autore piekrīt PTAC lēmumam, jo šāda veida reklāmas saukļi var negatīvi ietekmēt kredītņēmēja nākotni, ja saistības jau ir veidotas, neizvērtējot savu nākotnes finanšu stāvokli. Nedrīkst izplatīt mārketinga kampaņas, kas veicina bezatbildīgu un ekonomiski nepamatotu aizņemšanos, respektīvi, kredītņēmējam veidot jaunas kredītsaistības, kaut pa iepriekšējām jau nespēj norēķināties.

Izanalizējot PTAC lēmumus, darba autore piekrīt, ka normatīvajos aktos jānostiprina jēdziens “zīmolvārds”, lai nerastos pārpratumi. Tāpat autore uzskata, ka žargonvārdu izmantošana patēriņa kredītu reklāmās nav pieļaujama. Kreditēšanas nozarei ir jāveicina atbildīga aizņemšanās, tāpēc daudz atbilstošāk būtu izmantot latviešu valodas vārdu – nauda. Korekta vārdu izmantošana nerada pārpratumus, ka, piemēram, kredītdevējs ir saprotošs un pretimnākošs kā draugs, jo lieto tādus pašus vārdus kā es.

Reklāmas likuma pārkāpumi no kredītdevēju puses, pēc darba autores domām, vistiešāk ietekmē potenciālā un esošā kredītņēmēja rīcību. Saņemot komersanta reklāmu e-pastā, redzot kā reklāmas baneri interneta vidē vai kā vides reklāmu, patērētāja rīcība tiek ietekmēta, jo jebkuras reklāmas mērķis ir veicināt pieprasījumu

2.2. Negodīgas komercprakses īstenošana

Par patērētāja ekonomisko rīcību būtiski negatīvi ietekmējošu uzskata tādu komercpraksi, kura būtiski mazina patērētāja iespēju pieņemt uz informāciju balstītu lēmumu un kuras rezultātā patērētājs var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu citādi nebūtu pieņēmis.⁴⁸ Tieši neapdomīgi pieņemts lēmums par patēriņa kredītu saistību veidošanu, vistiešāk ietekmē patērētāja ekonomisko nākotni.

Latvijas Republikas Negodīgas komercprakses aizlieguma likumā ir noregulētas maldinošas un agresīvas komercprakses normas.

Komercprakse ir **maldinoša**, ja patērētājs tās ietekmē pieņem vai var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu viņš citādi nebūtu pieņēmis. Tas var īstenoties šādos gadījumos:

3. tiek sniegta nepatiesa informācija vai šī informācija jebkādā veidā, tostarp vispārējās pasniegšanas ziņā, maldina vai varētu maldināt vidusmēra patērētāju pat tad, ja faktiski ir pareiza;

⁴⁷ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 02.03.2012. lēmums lietā Nr. E03-PTU-P65-7. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr-eo3-ptu-p65-7.pdf [aplūkots 25.10.2021.]

⁴⁸ Negodīgas komercprakses aizlieguma likums: LV likums. Pieņemts 01.01.2008. [25.10.2021.]

4. komercprakses īstenotājs izmanto preces vai pakalpojuma tirdzniecības veicināšanas pasākumus, tostarp salīdzinošu reklāmu, tādā veidā, kas rada neskaidrību par preci vai pakalpojumu, preču zīmi, tirdzniecības nosaukumu, preces ražotāja vai pakalpojuma sniedzēja nosaukumu (firmu) vai citu atšķirības zīmi;
5. komercprakses īstenotājs neievēro labas prakses kodeksā paredzētos pienākumus, kaut arī ir apņēmis tos pildīt un norādījis, ka labas prakses kodekss viņam ir saistošs.⁴⁹

Tāpat maldinoša ir informācijas, kas tiek noklusēta vai sabiedrībai nesniedz svarīgāko ziņojumu, kas patērētājam būtu jāzina, lai objektīvi pieņemtu lēmumu. Piemēram, tiek noklusēti vai reklāmas banerī neizcelti procentu apmēri vai atmaksas termiņš.

Agresīva komercprakse ir skaidrojama kā neatlaidīgas darbības, piespiešana, fiziskā spēka vai nesamērīgas ietekmes izmantošana, kas būtiski ietekmē vai var būtiski ietekmēt vidusmēra patērētāja izvēles vai rīcības brīvību attiecībā uz preci vai pakalpojumu un rezultātā patērētājs pieņem vai var pieņemt tādu lēmumu par rīcību saistībā ar darījumu, kādu citādi nebūtu pieņēmis.⁵⁰

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā par **negodīgu** komercpraksi uzskata tādu, kas ir pretrunā ar profesionālās rūpības prasībām un tā attiecībā uz produktu būtiski kropļo vai var būtiski kropļot tā vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību, kuru produkts sasniedz vai kuram tas adresēts, vai vidusmēra grupas pārstāvja saimniecisko rīcību attiecībā uz produktu, ja komercprakse ir vērsta uz īpašu patērētāju grupu.⁵¹

Īstenojot agresīvu vai negodīgu komercpraksi, kredītdevējs rīkojas pretēji godīgas komercdarbības principiem, kā rezultātā, klients ir nostādīts zaudētāja pusē, jo būs, piemēram, jāmaksā augstāki kredītprocenti, kas noteikti neatbilstoši.

Tāpat kā Negodīgas komercprakses aizlieguma likumā, arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā, kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem, ir noteiktas maldinošas un agresīvas komercprakses vadlīnijas.

Komercpraksi uzskata par **maldinošu**, ja tā sniedz nepareizu informāciju un tādēļ tā ir nepatiesa vai ja tā jebkādā veidā, tostarp vispārējā sniegumā, maldina vai var maldināt vidusmēra patērētāju, pat ja informācija ir faktiski pareiza, un jebkādā gadījumā liek vai var likt patērētājam pieņemt lēmumu veikt darījumu, kādu viņš citādi nebūtu pieņēmis.⁵² Maldināšana

⁴⁹ Negodīgas komercprakses aizlieguma likums: LV likums. Pieņemts 01.01.2008. [26.10.2021.]

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/29/EK kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004. Pieņemta 11.06.2005. [26.10.2021.]

⁵² Ibid.

ir arī noklusēšana, kas izpaužas kā vidusmēra patērētājam būtiskas informācijas neizpaušana, kas būtu vajadzīga, lai pieņemtu objektīvu lēmumu.

Komercpraksi, kur komersants izmanto fizisku spēku, uzmākšanos vai piespiešanu, lai veicinātu savu izaugsmi un attīstību, sauc par **agresīvu**. Arī tāda nav pieļaujama, jo fiziski, emocionāli ietekmēts patērētājs nespēj objektīvi pieņemt lēmumu, kas būtu viņa interesēs, ja pieņemtu bez ārējās agresijas.

Latvijas Republikas Civillikumā nav regulētas komercprakses īpatnības, bet gribas īstums ir noteikts – lai tiesisks darījums būtu spēkā, nepietiek ar to vien, ka tā dalībnieki izteic savu gribu, bet ir vēl vajadzīgs, lai šī griba būtu radusies brīvi – **bez maldības, viltus vai spaidiem**.⁵³ Var secināt, ka darījums būs spēkā, ja dalībnieks, tai skaitā, patērīna kredīta potenciālais saņēmējs, lēmumu pieņems pats, bez citu personu nevēlamas iejaukšanās.

Visām komersantu rīcībām, īstenojot patērīnu kredītu izsniegšanu, jābūt atbilstošām godīgai komercprakseī, tas ir, darījumiem jābūt slēgtiem bez maldiem, agresijas, viltus un spadiem. Kredītdevējs nedrīkst rīkoties pretī normatīvajiem aktiem, jo tādā veidā potenciālais kredītņēmējs nespēj objektīvi pieņemt lēmumu.

Latvijas tiesvedībā ir piemēri, kad patērīna kredītu komersanti maldina sabiedrību, izmantojot reklāmas kampaņas – tiek **noklusēta būtiska informācija**, kas ir nepieciešama potenciālajam vai esošajam klientam, lai pieņemtu lēmumu, veidot saistības, vai, lai noslēgtu līgumu. Tādā veidā tiek pārkāpts Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 10.pants.

Topošie klienti tiek maldināti, ja *reklāmā tiek piedāvāts kredīts līdz Ls 200, bet nav sniegta informācija, ka ir papildus nosacījumi, lai būtu iespējams saņemt piedāvāto kredītu līdz Ls 200. Tas ir, faktiski pirmajā reizē aizdevums no konkrētā kredītdevēja ir iespējams tikai Ls 50 vai Ls 100, otrajā – Ls 150, trešajā – Ls 200*.⁵⁴ No tā izriet, ka klientam ir jāizveido vismaz divas kredītsaistības, lai trešajā reizē saņemtu aizdevumā vēlamu summu. Komersants tādā veidā īsteno komercdarbību, kur ar reklāmas palīdzību piesaista sev regulārus klientus, bet kredītņēmējs ir izveidojis vairāk saistību, nekā, iespējams, vēlējas.

No normatīvajiem aktiem izriet, ka patērētāja kredītēšanas līguma izmaksām ir jābūt samērīgām un atbilstošām godīgai darījumu praksei.⁵⁵ Taču patērīna kredītu sniedzēji mēdz īsteno negodīgu komercpraksi – **līgumā norādot godīgai darījumu praksei neatbilstošus atmaksas procentus, kredītprocentus, līgumsodus un komisijas naudas aprēķinus**. Tie ir

⁵³ Civillikums: LV likums. Pieņemts 01.09.1992. [25.10.2021.]

⁵⁴ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 12.02.2009. lēmums lietā Nr. E03-REUD-8. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemuma_izraksts_smscreditlv_apk_12.02.09.pdf [skatīts 26.10.2021.]

⁵⁵ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 15.04.1999. [26.10.2021.]

nozīmīgi līguma elementi, kas ietekmē kredītņēmēja izvēli, atbilstoši Ministru kabineta Noteikumiem par patērētāja kreditēšanu.

Tiesu praksē ir gadījums, kad *sabiedrība ar patērētājiem slēdza vienošanās par kredīta atmaksas pagarināšanu, piemērojot komisijas maksas, kas neatbilda normatīvo aktu prasībām, rezultātā radot patērētājiem zaudējumus ne mazāk kā 2 430 268,68 EUR apmērā.*⁵⁶

Veicot negodīgu komercpraksi, patērētāja kredītu sniedzējs, iespējams apzināti cenšas gūt lielākus ieņēmumus. Ja komersants netiek pamanīts un tam netiek piemērotas soda sankcijas, kas ierobežo darbību, tad savu komercdarbību tas turpina ilgstoši. Lai nerastos šādi gadījumi, klientam ir rūpīgi jāiepazīstas ar kredītdevēja līguma teksta projektu, pirms to noslēdz.

*Līguma punktā ietverts noteikums, kas nosaka – gadījumā, ja tiek nokavēts līgumā noteiktais aizdevuma atmaksas termiņš, aizņēmējs apņemas maksāt aizdevējam līgumsodu 0,75% apmērā, bet ne mazāk kā 1 latu no šī aizdevuma summas par katru nokavēto dienu. No minētā līguma noteikuma izriet, ka aizdevuma atmaksas kavējuma gadījumā aizņēmējam ir jāmaksā līgumsods 0,75% apmērā no aizdevuma kopējās summas par katru nokavēto dienu. Tādējādi, ņemot vērā, ka līgumsods tiek aprēķināts no kopējās aizdevuma summas (nevis no atlikušās maksājuma summas), PTAC konstatē, ka var izveidoties situācija, ka līgumsods pārsniedz atlikušā maksājuma summu, kas ir vērtējama kā pretrunā ar labticīguma prasībām esoša un patērētāju neizdevīgā stāvoklī nostādoša situācija.*⁵⁷

*Kredītsabiedrības iekšējos noteikumos ir noteikts, ka kreditēšanas līgumā norāda gada procentu likmi vai sākotnējo gada procentu likmi. Taču noslēgtajā patērētāja kredīta līgumā nav norādīta ne gada procentu likme, ne sākotnējā gada procentu likme.*⁵⁸

Komersants ir maldinājis klientu – nenorādot gada procentu likmi, kas ir nozīmīgs ekonomisks rādītājs, lai kredītņēmējs izvērtētu savu spēju segt saistības. Šādā gadījumā klients aizņemas patērētāja kredītu no konkrētā kredītdevēja, ar domu, ka būs jāatmaksā tikai aizņemtā summa, nevis arī procenti, jo tie nav norādīti līgumā.

Praksē kredītdevēji mēdz īstenot dažādas **loterijas**, lai aktīvi piesaistītu jaunus klientus. Piemēram, *veidojot saistības līdz 400 eiro, varēja laimēt atlaidi līdz 80 eiro.*⁵⁹ Šādos gadījumos komersantam tika piemērots naudas sods, norādot, ka reklāma – loterija veicina bezatbildīgu

⁵⁶ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 21.02.2017. lēmums lietā Nr.10-pk, 9. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/izraksts_lemums_2017_10_pk.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁵⁷ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 10.02.2009. lēmums lietā Nr.8-lg. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.8_lg_sia_jaunie_krediti_10.02.09.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁵⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 28.06.2006. lēmums lietā Nr.21-lg. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.21_lg_2006.06.28_as_latvijas_krajbanka.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁵⁹ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 30.06.2016. lēmums lietā Nr.18-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemuma_izraksts4finance.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

aizņemšanos.⁶⁰ PTAC lietā Nr. 19-pk tika izskatīta līdzīga loterija, kur, *aizņemoties jebkādu naudas summu, varēja laimēt planšetdatoru*. Patērētāju tiesību aizsardzības centa ieskatā organizētās loterijas noteikumi un tās ietvaros izplatītās reklāmas ir tādas, kas ietekmēja vai varēja ietekmēt patērētāja lēmumu par kredīta līguma noslēgšanu, jo papildus tika piedāvāta iespēja saņemt labumu, kas nav tieši saistīts ar kredīta izmantošanu un to saņemšanai bija vai varēja būt būtiska nozīme patērētāja lēmuma pieņemšanā par kredīta līguma noslēgšanu.⁶¹ Potenciālais klients izvēlas konkrēto aizdevēju, jo vēlas saņemt papildus “atlaidi/ dāvanu”, kas šķiet pievilcīga. Taču apzinoties, ka varbūtība laimēt ir maza, ir neapdomīgi no kredītņēmēja puses vaidot saistības tikai tāpēc, ka, iespējams, kaut ko īstermiņam noderīgu var laimēt.

Informācija mārketinga kampaņās ir jāatspoguļo tādā veidā, lai patērētājam būtu iespējams to saskatīt un izlasīt bez īpašas piepūles un apgrūtinājuma. Tas nozīmē, ka informācija ir jāsniedz ar pietiekami liela izmēra burtiem un noformējums (krāsu salikums) nedrīkst traucēt uztvert tekstu, piemēram, ja burti ir mazi, izplūduši, praktiski nesalasāmi. Pretējā gadījumā, ja informācija nav praktiski salasāma, var uzskatīt, ka tā nemaz nav sniegta.⁶² Kredītdevējs nav tiesīgs izcelt sev vēlamas frāzes reklāmas materiālā, lai tikai piesaistītu jaunus klientus, bet slēpt informāciju, kas ir aktuāla potenciālajam klientam. Tādā veidā patēriņa kredītsabiedrības komersants, īstenojot normatīvajiem aktiem neatbilstošu komercpraksi, pārkāpj patērētāju kolektīvās intereses.

Praksē, īstenojot negodīgu komercpraksi, izmantojot reklāmas kampaņās vilinošus saukļus, patēriņa kredītu komersants piesaista klientus. Piemēram, reklāmas noformējumā **uzsvars tiek likts uz vārdu „dāvanā”**, kas tiek *izcelts no kopējā teksta, izmantojot citu burtu lielumu un krāsu, turklāt vārds „dāvanā” tiek izvietots centrālajā teksta daļā*. Tādā veidā reklāmā *īpaši tiek uzsvērts, ka patērētājs saņems dāvanu, ja saņems kredītu no Ls 150. Vienlaikus reklāmā nav norādīta „līdzsvarojoša” informācija, kas vērstu patērētāju uzmanību ne tikai uz piedāvāto dāvanu un iespēju saņemt naudu 150 Ls apmērā, bet gan uz to, ka, lai iegūtu šo dāvanu un naudu, patērētājs uzņemas finanšu saistības un ka minētā nauda būs jāatdod, atkārtota kredīta izmantošanas gadījumā, papildus atdodot naudu (procentus) par kredīta lietošanu*.⁶³

⁶⁰ Noteikumi par patērētāja kredītēšanu: Ministru kabineta 2016.gada 1.novembra noteikumi nr. 691. [26.10.2021.]

⁶¹ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 30.06.2016. lēmums lietā Nr.19-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/viasms_30.06_lemuma_izraksts.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁶² Vadlīnijas godīgas komercprakses īstenošanai patērētāju kredītēšanas jomā. Rīga: Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2013, 7.-8. lpp.

⁶³ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 01.07.2021. lēmums lietā Nr.E03-ptu-f47-7, 14.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/2013.07.01.lemums_apk_izraksts-2.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

Vieglprātīgu aizņemšanos veicina arī saukļi, kas aicina ātri un viegli saņemt vēlamu aizdevuma summu. Kā, piemēram, mārketinga kampaņas **sauklis** – *BIGBANK. Tik vienkārši*.⁶⁴ PTAC šajā gadījumā secināja, ka kredītdevējs veicina neatbildīgu aizņemšanos. Darba autore piekrīt, jo cilvēkam dzirdot vārdu “vienkārši”, viss var šķist vienkārši, tai skaitā, saņemt patēriņa kredītu un par to norēķināties. Taču kredīta segšana ne visiem klientiem ir tik vienkārša, seku viens no cēloņiem, ir bezatbildīgi izplatītās reklāmas, kas aicina aizņemties.

Brīdī, kad potenciālais klients ir izvēlējis par labu konkrēta kredītdevēja patēriņa kredītam. Komersantam ir kritiski jāizvērtē klienta kredītrisks, lai novērstu kredītņēmēja nespēju segt saistības laikā vai vispār. Autore uzskata, ka kredītdevējam ir jāuzņemas zināma atbildība, jo īpaši, ja ir īstenojis mārketinga kampaņas, kas vērēja veicināt spontānu aizņemšanos.

Tāpēc pirms kredītsaistību līguma slēgšanas, kredītdevējam ir **jāizvērtē potenciālā klienta kredītrisks un maksātspēja**. Praksē kredītņēmēja ienākumus uzskata par galveno kredīta atmaksas resursu. Kredītspējas vērtējums ietver vismaz šādas informācijas analīzi:

- kredīta mērķis;
- kredītņēmēja finanšu stāvoklis un tā ilgtspēja;
- kredīta atmaksas avoti;
- riski, ko kredītņēmējs jau ir uzņēmis;
- risku kopējais apjoms un jutīgums pret izmaiņām ekonomikā;
- kredītņēmēja finansiālā līdzdalība kredīta mērķa finansēšanā;
- kredīta nodrošinājums.⁶⁵

PTAC lēmumā Nr.17-pk komisija norāda, ka *nav pieļaujama situācija, kad piemērotie maksātspējas vērtēšanas kritēriji ir vājāki gan par kredītiestāžu jomā kopumā piemēroto praksi, bet gan arī par kapitālsabiedrībām, kas neatbilst kredītiestādes statusam*.⁶⁶ Lēmumu pamato Patērētāju tiesību aizsardzības centra likums – pirms patērētāja kredītēšanas līguma noslēgšanas kredīta devējs izvērtē patērētāja spēju atmaksāt kredītu, pamatojoties uz pietiekamu informāciju, kas saņemta no patērētāja, un, ja nepieciešams, uz ziņām no atbilstoši normatīvajiem aktiem personas datu apstrādei izveidotām datubāzēm par personas ienākumiem un maksājumu saistību izpildi, kuras iegūtas normatīvajos aktos par fizisko personu datu aizsardzību un piekļuvi datubāzēm noteiktajā kārtībā.⁶⁷ Kredītdevējiem Latvijā klienti ir jāvērtē

⁶⁴ Patērētāju tiesību un aizsardzības centra 02.01.2014. lēmums lietā Nr. E03-PTU-F213-1. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/02.01.2014_lemums_izraksts_as_bigbank.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁶⁵ Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi: Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2021.gada 21.janvāra normatīvie noteikumi Nr. 242. [26.10.2021.]

⁶⁶ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 09.06.2017. lēmums lietā Nr.17-pk, 5p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/bigbank_lemums_09062017_izraksts.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁶⁷ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts: 15.04.1999. [26.10.2021.]

pēc vienādiem, objektīviem kritērijiem, lai nerastos situācijas, kad viens kredītdevējs saistības noraida, bet otrs izsniedz aizdevumu.

Taču tiesu praksē ir gadījumi, kad komersants neizvērtē korekti katra kredītņēmēja kredītrisku. *Sabiedrība patērētāju maksātspējas izvērtēšanu veica manuāli, līdz ar to nebija pieejami izvērtēšanas rezultāti, kas ļautu pārliicināties par kritērijiem, vadoties no kuriem patērētājiem piešķirts konkrētais aizdevums un noteikts ikmēneša maksājuma limits.*⁶⁸

Latvijā Kredītriska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos ir noteikts, ka iestādei jānosaka un jāievēro stingri un skaidri definēti kredītu piešķiršanas kritēriji un limiti, kas nodrošina iestādes kredītriska politikas realizēšanu saskaņā ar kredītriska stratēģiju un ir piemērojami, vērtējot plānotā riska darījuma ietekmi uz iestādes kredītrisku un spēju to absorbēt. Kredītu piešķiršanas kritērijus un limitus nosaka katram kredītēšanas mērķa tirgum, izsniedzamo kredītu veidam, mērķim un kredītņēmēja kredīta atmaksas spējai, tai skaitā nosaka kredīta apmēra limitu attiecībā pret nodrošinājuma vērtību un pret kredītņēmēja ienākumiem.⁶⁹

No normām izriet, ka kredītdevējam ir jābūt skaidri noteiktām vadlīnijām, pēc kā izvērtē katru kredītņēmēju. Tas ir, visus patērēja kredīta potenciālos klientus vērtē pēc vienādas vērtēšanas sistēmas, lai nerastos pārpratumi.

Tāpat kredītdevēji mēdz pārkāpt **līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu**, nosakot līguma projekta noteikumus. Ierosinātās lietas patērēja kredītu līgumā, bija norādīti tādi teksti, kas ir kredītdevēja interesēs – *pēc saviem ieskatiem; pēc saviem noteikumiem; bez tiesas un izsoles starpniecības; ko banka uzskatītu par komerciāli izdevīgiem; lai pirms citiem kreditoriem, ja tādi būtu, apmierinātu savus prasījumus no īpašuma realizācijas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem.*⁷⁰

Pēc līgumslēdzējpusē prasītāja izvēles strīdi var tikt izskatīti Latvijas Republikas tiesā vai šķīrējtiesā. Tādā veidā kredītdevējs nostāda patērētāju neizdevīgākā stāvoklī, jo pēc līguma noslēgšanas un aizdevuma saņemšanas, patērētāja iespējas nodrošināt strīda izskatīšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā ir salīdzinoši mazākas.⁷¹ Līdzīga situācija tika risināta PTAC lēmumā Nr.16-Ig, kad kredītdevējs nedrīkstēja ierobežot klienta rīcībspēju, lai izvēlētos tiesu, kur risināt strīdus situāciju, ja tāda rastos.

⁶⁸ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 21.09.2018. lēmums lietā Nr.16-pk. 3.p. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/1430/download> [aplūkots 29.10.2021.]

⁶⁹ Grozījumi Kredītriska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos: Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2021.gada 6.jūlija normatīvie noteikumi nr.83. [29.10.2021.]

⁷⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 27.08.2010. lēmums lietā Nr.3-Ig, 14.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr-3-Ig_as_privatbank_izraksts.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

⁷¹ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 09.05.2008. lēmums lietā Nr.14-Ig, 8.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.14_Ig_09.05.2008_as_ge_money_bank2.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

Slēdzot līgumu, neviena no pusēm nedrīkst ierobežot otras puses brīvību, tā, ka tas būtu pretrunā ar normatīvajiem aktiem. Nav pieļaujams, ka kredītdevējs, īstenojot savu komercdarbību, var klientam norādīt noteikumus, kas vienpusēji ir tikai aizdevēja interesēs.

Darba autore secina, ka kredītdevēji mēdz rīkojas pretēji godīgai darījumu praksei – noklusējot, noklusējot būtiskāko informāciju mārketinga kampaņās un līguma teksta projektos. Patēriņa kredītu reklāmas, kas izskatītas Latvijas Republikas tiesu praksē, veicina bezatbildīgu aizņemšanos, jo tajās ir iekļauti sabiedrībai vilinoši saukļi, bet noklusēta svarīgākā informācija, kas vērstu uzmanību – apdomāt aizdevuma vajadzību.

2.3. Speciālās atļaujas (licences) prasību neievērošana

Lai patērētājiem sniegtu patēriņa kredīta pakalpojumus, komersantam ir Uzņēmumu reģistrā jāreģistrē uzņēmums – banka vai nebanku finanšu organizācija.

Atbilstoši Kredītiestāžu likumam, kredītiestādi var dibināt:

- pilngadīga, rīcībspējīga fiziska persona;
- juridiska persona;
- valsts;
- pašvaldība,

kas savu darbību Latvijas Republikā var uzsākt tikai pēc licences jeb speciālās atļaujas saņemšanas un reģistrācijas komercdarbības veikšanai likumos noteiktajā kārtībā.⁷²

Par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu bez speciālās atļaujas (licences), kā nepieciešamību nosaka Patērētāju tiesību aizsardzības likums, vai par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanas turpināšanu pēc speciālās atļaujas (licences) atņemšanas vai anulēšanas piemēro naudas sodu fiziskajai personai vai valdes loceklim no 56 līdz 400 naudas soda vienībām, aizliedzot valdes loceklim ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās vai bez tā, bet juridiskajai personai - no 500 līdz 15 000 naudas soda vienībām.⁷³

Līdz 2020.gada 1.jūlijam pārkāpumu sodu apmērus reglamentēja Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, kas noteica konkrētus, skaitliskus soda naudas apmērus, nevis soda vienību apmērā. Likums noteica uzlikt naudas sodu fiziskajām personām no 200 līdz 500 latiem, bet juridiskajām personām – no 500 līdz 3000 latiem, konfiscējot administratīvā pārkāpuma priekšmetus un izdarīšanas rīkus vai bez konfiskācijas.⁷⁴

Salīdzinot normatīvo aktu izmaiņas, var secināt, ka soda apmēri ir palielinājušies gan fiziskām, gan juridiskām personām. Pēc autores domām, tas skaidrojams ar to, lai samazinātu

⁷² Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts: 24.10.1995. [27.10.2021.]

⁷³ Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019. [09.11.2021.]

⁷⁴ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts: 07.12.1984. Latvijas Vēstnesis, 2011.

kredītdevēju skaitu, kas nelikumīgi sniedz pakalpojumus kredītu nozarē, tādā veidā, radot nelikumīgu uzņēmējdarbību un nedrošības sajūtu kredītņēmējiem.

Ja ir sūdzības vai aizdomas, ka patēriņu kredītu komersanti rīkojas pretēji normatīvo aktu regulējumam, PTAC var veikt pārbaudi. Kā rezultātā, ja darbība netiek veikta godīgi, Patērētāju tiesību aizsardzības centrs var ierobežot kredītdevēja darbību.

Pašlaik PTAC speciālo atļauju (licenci) var apturēt uz laiku līdz 6 mēnešiem vai anulēt, pamatojoties uz Noteikumiem par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai V.daļu. Tāpat licenci var anulēt, ja kredītdevējs pats vēlas pārtraukt savu komercdarbību.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs 2019. gadā anulēja licences septiņiem nebanku kredītdevējiem, ņemot vērā pašu komersantu rakstveida iesniegumus, tostarp četriem nebanku kredītdevējiem licences anulētas no 2020.gada 1.janvāra – informē PTAC Patērētāju informēšanas un komunikāciju daļas vadītāja Santa Zarāne. Tāpat vēl vienam komersantam 2020.gada janvārī PTAC apturējis licences darbību uz laiku līdz sešiem mēnešiem, komersantam nespējot izpildīt normatīvos noteiktās prasības.⁷⁵

Kredītņēmējam radusies situācija, kad kredītdevējam ir apturēta vai anulēta licence, nemainās – jāpilda komersanta darbības laikā noslēgtie visi līguma nosacījumi par patēriņa kredītu saņemšanu, tai skaitā, procentu maksājumi. Vienīgais izņēmums – klients vienpusēji atkāpjas no līguma, tad jāatmaksā tikai aizņēmuma summa.

Patērētājs, kas noslēdzis patērētāja kreditēšanas līgumu ar kapitālsabiedrību, kurai izsniegtā speciālā atļauja (licence) tikusi anulēta pēc kreditēšanas līguma noslēgšanas, ir tiesīgs vienpusēji atkāpties no kreditēšanas līguma, rakstiski informējot kapitālsabiedrību. Šādā gadījumā kapitālsabiedrība nedrīkst prasīt, lai patērētājs maksātu līgumsodu vai atlīdzinātu zaudējumus sakarā ar patērētāja kreditēšanas līguma atcelšanu.⁷⁶ Izveidojoties konkrētajai situācijai, kredītņēmējam ir jāatmaksā tikai aizņemtā summa un kredītdevējs nav tiesīgs prasīt visas līguma nosacījumus noregulētās prasības pret klientu.

Praksē ir piemērs, kad pamatojoties uz Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta pirmo daļu, PTAC veica uzraudzības darbības un konstatēja, ka *kredītdevējs sniedz pakalpojumus bez atbilstošas speciālās atļaujas (licences)*. PTAC nolēma uzlikt komersantam par pienākumu nekavējoties izbeigt negodīgu (maldinošu) komercpraksi, pārtraucot piedāvāt tiešsaistē patērētājiem kreditēšanas pakalpojumus bez spēkā esošas speciālās atļaujas

⁷⁵ PTAC pērn anulējis licences septiņiem nebanku kredītdevējiem. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/ptac-pern-anulejis-licences-septiniem-nebanku-kreditdevejiem.a346257/> [aplūkots 28.10.2021.]

⁷⁶ Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai: Ministru kabineta 2011.gada 7.jūlija noteikumi nr.245. [28.10.2021.]

*(licences) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai.*⁷⁷ Komersants bija maza sabiedrība, kas nespēja nodrošināt noteiktās prasības, atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.245. Kā rezultātā **kreditdevējs nav spējis samaksāt valsts nodevu par speciālās atļaujas jeb licences saņemšanu**, kas kopš 2019.gada ir 250 000 euro.

Darba autore secina, ka, lai arī mazie uzņēmumi spētu veikt komercdarbību atbilstoši normatīviem – valsts nodeva licences saņemšanai varētu tikt samazināta vai tiktu pieļauti izņēmumi, ka kreditdevējs var maksāt, sadalot summu vairākos maksājumos. Taču, tajā pašā laikā, būtu arvien vairāk patēriņa kreditdevēji un PTAC būtu sarežģītāk izsekot katra godprātīgajai vai gluži pretējai rīcībai pret klientiem un konkurentiem.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs konstatējot pārkāpumus, dod laiku – 6 mēnešus, lai kreditdevējs tos novērstu. Pamatojoties uz Ministru kabineta Noteikumiem par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai 38.pantu, kas nosaka, ka PTAC ir tiesīgs pieņemt lēmumu par kapitālsabiedrībai izsniegtās speciālās atļaujas (licences) darbības **apturēšanu uz laiku līdz sešiem mēnešiem.**⁷⁸

Gadījumos, kad kreditdevējs normatīvo aktu ietvaros, pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmumu, 6 mēnešu laikā nenovērs pārkāpumus, tad izsniegtā **speciālā atļauja (licence) tiek anulēta** un kreditdevējs vairs nav tiesīgs piedāvāt patēriņa kredītus sabiedrībai.

Patērētāju tiesību aizsardzības centra 11.01.2021 sprieduma lietā Nr.1-pk tika anulēta speciālā atļauja Nr. NK-2016-006 patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, pamatojoties uz pārkāpumiem:

6. *nav izstrādāta kārtība, kādā izvērtē piesaistītā finansējuma atbilstību prasībām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā un tā tiesisko izcelsmi, atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.245 86.pantam;*
7. *PTAC nav iesniegti pieprasītie dokumenti un informācija klātienē pārbaudes veikšanai;*
8. *nav novērsti pārkāpumi, uz kā pamata Licences darbība tika apturēta.*⁷⁹

Var secināt, ka kreditdevējs nav ievērojis normatīvajos aktos noteiktās prasības, lai īstenotu godprātīgu kreditēšanu pret klientiem – nav izstrādāti potenciālo klientu izvērtēšanas

⁷⁷ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 10.04.2014. lēmums lietā Nr.7-pk. Pieejams:

https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/10_04_2014_lemums_nr_7_pk.pdf [aplūkots 28.10.2021.]

⁷⁸ Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai: Ministru kabineta 2011.gada 7.jūlija noteikumi nr.245. [10.11.2021.]

⁷⁹ PTAC piemērotās sankcijas. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-piemerotas-sankcijas> [aplūkots 29.10.2021.]

kritēriji. Tāpat nav veidota sadarbība ar PTAC, lai novērstu radušos pārkāpumus. Kā rezultātā, kredītdevējs nav izrādījis vēlmi turpmāk izsniegt patēriņu kredītus un licence tika anulēta.

No Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmumiem izriet, ka patēriņa kredītu izsniegšanas komersanti mēdz neievērot normatīvajos aktos noteiktās prasības, kā rezultātā veidojas 3 pārkāpumu veidi:

1. kredītdevējs veic nelikumīgu komercdarbību, jo nav saņēmis speciālo atļauju (licenci), tāpēc, ka nespēj par to samaksāt valsts nodevu;
2. PTAC aptur, uz laiku līdz 6 mēnešiem, kredītdevēja darbību, lai tas novērstu radušos pārkāpumus;
3. kredītdevējs 6 mēnešu laikā nenovērš pārkāpumus, tāpēc PTAC ir tiesīgi anulēt speciālo atļauju (licenci).

Autore uzskata, ka potenciālajam kredītdevējam ir jāizvērtē savas iespējas veikt uzņēmējdarbību, atbilstoši normatīvajiem aktiem, pirms dibina uzņēmumu un piedāvā patēriņa kredītus (finansu līdzekļi licences iegādei, normatīvo aktu prasību ievērošana). Tāpat, kā kredītdevējam jāizvērtē iespējas segt saistības, pirms noslēdz līgumu ar aizdevēju par patēriņa kredītu saņemšanu.

Kredītdevēju tiesiskie pārkāpumi var būtiski ietekmēt potenciālā un esošā kredītņēmēja darbības. Darba autore izvirza priekšlikumu normatīvajos aktos noteikt prasību, ka kredītdevēji nedrīkst izmantot latviešu valodas neliterāros vārdus (sarunvalodas un žargona vārdi). Tādā veidā netiks radīta maldinoša – nelietišķa sajūta topošajam klientam par komersantu. Kredītdevējs tādā veidā veicinātu atbildīgāku priekšstatu par sevi un kredītnozari, ka katrs patēriņa kredīts ir jāizvērtē.

Tāpat, darba autore uzskata, ka patēriņa kredītus nedrīkst reklamēt mārketinga kampaņu ietvaros kā zīmolvārdu – pašreklāmu, jo ikvienas reklāmas mērķis ir palielināt pieprasījumu. Kredītdevējs tādā veidā, reklamējot sevi, veicina tikai neapdomīgu aizņemšanos, kas ir pretrunā ar likumu un veido kredītņēmēju risku laikā nesegt saistības.

Patēriņu kredītu komersantiem ir stingri un kritiski, atbilstoši godīgai darījumu praksei, jāizvērtē katra potenciālā klienta spējas nākotnē segt saistības. Lai kredītņēmējam neveidotos maksātnespēja un kredītdevējiem nevajadzētu piesaistīt un izmantot parādu piedziņas uzņēmumus un iespējas.

Autore uzskata, ka vissvarīgākais ir kredītdevēja reputācija, ko tas var nodrošināt tikai ar saviem darbiem. Pirmkārt, komersants ir iegādājies speciālo atļauju jeb licenci, un, otrkārt, darījumi tiek veikti, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem.

3.KREDĪTŅĒMĒJU NEAPDOMĪGĀS AIZŅEMŠANĀS SEKAS

Neizvērtējot nākotnes ekonomisko stāvokli, kredītņēmējam var rasties grūtības segt patēriņa kredītu saistības. Lai kredīts netiktu saņemts, kredītdevējam ir jāizvērtē potenciālā klienta iepriekšējā, esošā un nākotnes ekonomiskā situācija un maksātspēja.

3.1. Maksātspējas izveidošanās

Pilnvērtīgas maksātspējas neizvērtēšanas rezultātā pastāv liela iespēja, ka patēriņa kredīti tiek izsniegti kredīta ņēmējam, kuram nav pietiekamu ienākumu saņemtā kredīta atmaksai, kā rezultātā patērētājs kavē kredīta atmaksu un ir spiests maksāt līgumsodu un/ vai citas sankcijas, kas ir saistītas ar savlaicīgu saistību neizpildi. Līdz ar to gan konkrētajam kredīta ņēmējam, gan sabiedrībai rodas zaudējumi un tas atstāj negatīvas sekas uz tautsaimniecības nozari kopumā. Tāpat ir jāņem vērā, ka gadījumos, kad kredīts netiek atmaksāts līgumā noteiktajā termiņā, kredītsabiedrība veic līgumsoda aprēķinu, tādējādi kredīta ņēmējam ir jāveic lielākas summas atmaksa, nekā viņš bija rēķinājies, saņemot kredītu.⁸⁰

Lai maksātspēja neveidotos, kredītdevējam pirms patēriņa kredīta līguma slēgšanas ar potenciālo klientu, ir jāizvērtē kredītņēmēja maksātspēja. Kā arī pašam kredītņēmējam ir jāapzinās savas reālās iespējas segt saistības.

Īpaši rūpīgi maksātspējas izvērtēšanu un kredītu piešķiršanu veic patērētājiem ar zemiem ienākumiem un citiem viegli ievainojamiem patērētājiem, kuri sociāldemogrāfiskā raksturojuma, personiskās situācijas vai tirgus apstākļu dēļ, ir pakļauti augstākam negatīvu tirgus scenāriju riskam un kuriem ir grūtības informācijas iegūšanā vai uztverē, kā arī atbilstošu lēmumu pieņemšanā.⁸¹

Kredītdevēji nosaka patērētāju iespējas atmaksāt kredītu, izstrādājot detalizētu maksātspējas izvērtēšanas procedūru, atbilstoši konkrētā kredīta veida vai veidu specifikai, kas ietver šādas darbības:

1. pietiekamas informācijas saņemšana/ iegūšana par patērētāja finansiālo stāvokli (ienākumi un izdevumi), parādsaistībām un kredītvēsturi;
2. iegūto datu analīze, novērtējot patērētāja spēju atmaksāt kredītu, iespējamos riskus, kā arī konkrētā kredīta veida piemērotību patērētāja finansiālajai situācijai;
3. lēmuma pieņemšana par kredīta piešķiršanu vai atteikumu piešķirt kredītu.⁸²

Katram kredīta veidam tiek izstrādāta atbilstoša maksātspējas izvērtēšanas sistēma. Tāpēc, ka katra kredīta mērķauditorija ir citādāka, tas ir, katram kredītņēmējam ir savi iemesli,

⁸⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības centra 18.07.2013. lēmums lietā Nr. E03-PTU-F94-10, 30.1.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/leemums_4finance.pdf [aplūkots 27.10.2021.]

⁸¹ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Vadlīnijas patērētāju spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai kredītu devējiem, kas sniedz kredītēšanas pakalpojumus patērētājiem. Rīga: PTAC, Nr.6, 2020, 5.lpp.

⁸² Ibid.

kāpēc viedo saistības. Kā, piemēram, patēriņa kredītus aizņemas klienti, kas vēlas segt ikdienas tēriņu izdevumus (īstermiņa aizņēmums ar nelielām kredītsaistībām), bet, pretēji – hipotekāros kredītus izvēlās klienti, kas vēlas iegādāties dzīvojamo teritoriju (ilgtermiņa aizņēmums ar lielām kredītsaistībām). Atšķiras kredītajoms un atdošanas laiks, kas ietekmē kredītņēmēju.

Latvijas Republikas normatīvajos aktos fizisko personu, kā arī juridisko personu maksātspēja ir normēta Maksātspējas likumā. Fiziskai personai, kas var veidot patēriņā kredīta saistības, var piemērot maksātspējas procesu, ja atbilst kāda fiziskās personas **maksātspējas procesa pazīme**, kas noteikta 129.pantā:

1. personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, kurām iestājies izpildes termiņš, un parādsaistības kopā pārsniedz 5000 euro;
2. sakarā ar pierādāmiem apstākļiem šai personai nebūs iespējams nokārtot parādsaistības, kuru izpildes termiņš iestāsies gada laikā, un parādsaistības kopā pārsniedz 10 000 euro;
3. šai personai nav iespēju nokārtot parādsaistības, no kurām vismaz vienas parādsaistības pamatā ir neizpildīta blakus saistība vai solidāra saistība starp parādnieku tās pārsniedz 5000 euro.⁸³

Tāad maksātspēja iestājas, ja saistības veido vismaz 5000 euro kopsummu un tās laikā netiek dzēstas. Atkarībā no tā, vai kredītdevējs ir banka vai nebanku finanšu organizācija, Latvijā patēriņa kredītu iespējamais saņemamais apjoms ir no 50 euro līdz pat 15 000 euro, kas jāatmaksā 5 gadu laikā.

Ja klients ir aizņēmies, piemēram, 1000 euro un nespēj laikā atmaksāt kredītdevējam aizņēmumu, tad maksātspējas procesu nevar ierosināt. Bet, ja klients 1000 euro ir aizņēmies 5 reizes, tad var tikt ierosināta maksātspēja, jo gala summa ir 5000 euro.

Tāds gadījums ir Daugavpils tiesas lietā, kur sprieduma pieteikumā norādīts, ka *kopš 2016. gada, dzīvojot laulībā, strādājot un rēķinoties ar to, ka ienākumi ir stabili, pieteicēja sāka uzņemt dažādas patēriņa kredītsaistības, līdzekļi tika izlietoti dzīvesvietas remontam un labiekārtošanai, kā arī privātajam patēriņam. Sākotnēji uzņemtās saistības tika pildītas, bet 2019. gadā tika šķirta pieteicējas laulība, mainīta dzīvesvieta, palielinājās izdevumi, vairs nevarēja pilnvērtīgi turpināt pildīt uzņemtās saistības. Pieteicējas neatmaksāto parādsaistību apjoms ir 6429,88 euro.*⁸⁴

Pamatojoties uz Civilprocesa likumu, tiesa konkrētajā gadījumā pasludināja kredītņēmējas maksātspēju, jo konstatēja, ka:

1. ir maksātspējas procesa pazīme;

⁸³ Maksātspējas likums: LV likums. Pieņemts: 01.11.2010. [27.10.2021.]

⁸⁴ Daugavpils tiesas 19.10.2021. spriedums lietā Nr. C12232621. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/460527.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]

2. pēdējā gada laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kas izbeigts, nedzēšot saistības;
3. pēdējo 10 gadu laikā nav pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, kura ietvaros dzēstas saistības;
4. iesniedzējs ir samaksājis valsts nodevu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu;
5. iesniedzējs ir samaksājis fiziskās personas maksātnespējas procesa depozītu.⁸⁵

2019.gadā tika izskatīta civillietā, kur *kredītņēmēja kopējās patēriņa kredītu nesegtās saistības pārsniedza 80 000 euro. Pirmo kredītņēmēju klients bija noslēdzis 2006.gadā, par ko nebija norēķinājies vēl 2019.gadā. Parādniekam nepieder nekustamie īpašumi, ir šķiries – nepilngadīgs bērns dzīvo ar viņu. Parādnieka vienīgie ienākumi ir darba alga, no kuras nav iespējams segt parādsaistības pilnā apmērā, kaut no parādnieka darba algas tiek atvilkti maksājumi saistību dzēšanai. Prasījumu tiesa apmierināja, jo, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 129.pantu, kredītņēmējs nespēj segt saistības, kas pārsniedz 5000 euro, tāpat ir apliecinājums, ka fiziskā persona ir iemaksājusi obligāto maksātnespējas procesa depozītu divu minimālo mēnešalgu apmērā Maksātnespējas kontroles dienesta kontā. Tāpat uz prasītāju neattiecas maksātnespējas ierobežojumi (Maksātnespējas likuma 130.pants). Tāpēc, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 363.²⁷ panta otro daļu, tika padudināts fiziskās personas maksātnespējas process.⁸⁶*

Visus nolēmumus, kas sāk maksātnespējas procedūru, ko pieņem dalībvalsts tiesa, kurai ir piekritība saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas 2015/848 3. pantu, atzīst visās citās dalībvalstīs no brīža, kad tie stājas spēkā procedūras sākšanas valstī.⁸⁷ Tātad, ja kredītņēmējam Latvijas Republikas tiesa piemēro maksātnespējas procesu, tad lēmums ir spēkā jebkurā citā Eiropas Savienības valstī, kur klientam ir izveidotas patēriņa kredītsaistības.

Praksē ir gadījumi, kad kredītņēmējam ir **uzkrājušās saistības, kas atbilst maksātnespējas prasībām, bet pieteikums par maksātnespēju nav tiesā iesniegts.** Šādos gadījumos kredītdevējs piedzen patēriņa kredīta prasījumu no klienta.

Lietā prasītāja (kredītsabiedrība) lūdz tiesu piedzīt no atbildētājas (kredītņēmējas) pamatparādu 8532,83 euro, procentus par naudas līdzekļu lietošanu 351,72 euro, likumiskos nokavējuma procentus 27,99 euro, nokavējuma procentus 38,77 euro, valsts nodevu 578,79 euro, ar lietas izskatīšanu saistītos tiesas izdevumus 3,20 euro. Prasība pamatota ar

⁸⁵ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 01.03.1999. [aplūkots 27.10.2021.]

⁸⁶ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 28.11.2019. spriedums lietā C-4991-19/24. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/395850.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]

⁸⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2015/848 par maksātnespējas procedūrām. Pieņemta 20.05.2015. [27.10.2021.]

*apstākļiem, ka starp atbildētāju un prasītāju 2018.gada 8.novembrī noslēgts patēriņa kredīta līgums transportlīdzekļa iegādei, pamatojoties uz ko prasītājs izsniedzis atbildētājai patēriņa kredītu 9000 EUR, pēdējais maksājums veikts 2019.gada 15.martā, ko apliecina konta izraksts.*⁸⁸

Tiesa apmierināja kredītdevēja prasījumu –spriedumu pamatojot uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā.⁸⁹ Šajā situācijā kredītņēmējam netika izsludināts maksātnespējas process, jo atbildētājs nebija cēlis pretprasību pret prasītāju par to, ka pamatotu iemeslu dēļ nespēj segt saistības.

Lai celtu prasījumu pret prasītāju, kredītņēmējam vajadzēja pierādīt faktus, uz kuriem tas pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība.⁹⁰ Kredītņēmējam tiesvedības procesā vajadzēja pierādīt, ka nespēj segt saistības (veidojas fiziskas personas maksātnespēja), tad, iespējams, patēriņu kredītu saistības nevajadzētu atmaksāt.

Visi prasījumi tiesu praksē netiek apmierināti. Ir gadījumi, kad prasītāja prasījumi tiek noraidīti. *Kāds prasītājs vērsās tiesā ar prasību pret atbildētāju, kurā lūgts piedzīt parādu 3496,04 euro apmērā, kas sastāv no galvenā parāda 2717,38 EUR un likumiskajiem procentiem 778,66 euro. Atbildētājs vērsa tiesas uzmanību uz to, ka konkrētajā gadījumā attiecībā uz prasītāja civilajām tiesībām nav konstatējams civilo tiesību aizskārums, jo ir iestājies parāda prasījuma noilgums Komerclikuma 406.panta izpratnē – no brīža, kad kreditoram saskaņā ar noslēgto līgumu ir radusies tiesība prasīt izpildījumu, tas ir, no līguma vienpusējas izbeigšanas dienas ir pagājuši vairāk nekā trīs gadi.*⁹¹ No komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā, ja likumā nav noteikts cits noilguma termiņš.⁹² Gadījumos, kad ir iestājies prasījuma noilgums, tiesā vairs nav objektīvi celt prasību, lai piedzītu neatmaksāto kredīsummu.

Darba autore secina, ka maksātnespēja kredītņēmējam iestājas, ja patēriņa kredīti netiek atmaksāti gadiem ilgi, tai skaitā, paralēli tiek veidotas jaunas saistības. Jo Latvijā patēriņa kredītus var saņemt sākot no 50 euro vērtības, bet atbilstoši Maksātnespējas likumam, maksātnespēja iestājas, ja kredītņēmējam uzkrājušās parādsaistības veido vismaz 5000 euro kopsummu.

⁸⁸ Vidzemes rajona tiesas 29.04.2020. spriedums lietā Nr. C68450719. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/417298.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]

⁸⁹ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 01.03.1999. [27.10.2021.]

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Rīgas apgabaltiesas 28.03.2019. spriedums lietā Nr. CA-0146-19/36. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/433230.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]

⁹² Komerclikums: LV likums. Pieņemts 01.01.2002. [27.10.2021.]

Lai pasludinātu fizikas personas maksātspēju, pašam kredītņēmējam ir jāiesniedz pieteikums tiesā, kur tiesa lēmumu, atbilstoši lietas materiāliem, var apmierināt vai noraidīt.

Tāpat prasību tiesā var iesniegt kredītsabiedrība, piedzenot parādsommu no klienta. Šādā situācijā, parādniekam ir mazāka iespēja, ka tiks pasludināta fizikas personas maksātspēja un patēriņu kredīts nebūs jāatmaksā.

4. KREDĪTŅĒMĒJU PARĀDU ATGŪŠANAS IESPĒJAS

Latvijas Republikas normatīvajos aktos ir noteikti divi veidi, kā kredītdevējs var atgūt no parādnieka aizdoto patēriņa kredītu summu. Tie ir, ārpusstiesas ceļā, pamatojoties uz Parādu ārpusstiesas atgūšanas likumu, un tiesas ceļā – Civilprocesa likums.

4.1. Parādu atgūšana ārpusstiesas ceļā

Kredītsaistības ir jāsedz personai, kas veidoja saistības, ja līguma teksta projektā nav noteikts citādāk (piemēram, galvojums).

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma pamatā ir mērķis veicināt savstarpēji sadarbspējīgas attiecības starp komersantu un klientu, kas nosaka arī strīdu risināšanas mehānismu – pārrunas. Tas ir, ja pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs atsakās izpildīt patērētāja prasījumu vai patērētāju neapmierina pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja piedāvātais risinājums, patērētājs ir tiesīgs vērsties pie patērētāju ārpusstiesas strīdu risinātāja, ja attiecīgajā jomā tāds ir izveidots.⁹³

Kredītdevēju nozarē darbojas ārpusstiesas parādu piedzinēji, kas komersantiem palīdz atgūt kredītu, tai skaitā, patēriņa kredītu aizdevumus no klientiem – parādniekam, kas labprātīgi nevēlas segt aizdevumu.

Latvijā kopš 2010.gada ir dibināta Latvijas ārpusstiesas parādu piedzinēju asociācija (LĀPPA), kur pašlaik darbojas 6 biedri.⁹⁴ Asociācija darbojas parādu piedziņas lietās gan starp privātpersonām, gan juridiskām personām, aizsargājot kreditoru intereses. Parādi tiek atgūti, neizmantojot tiesu pakalpojumus.

Neatkarīgi no Latvijas ārpusstiesas parādu piedzinēju asociācijas, 2020.gada 31.decembrī bija reģistrēti vēl 23 ārpusstiesas parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, kas ir saņēmuši Patērētāju tiesību aizsardzības centra izsniegto speciālo atļauju (licenci) ārpusstiesas parādu atgūšanai. 2020. gadā PTAC netika saņemts neviens jauns iesniegums no pakalpojuma sniedzēja, kurš vēlētos saņemt Licenci ārpusstiesas parādu atgūšanas pakalpojuma sniegšanai.⁹⁵ 2021. gadā Latvijā ir aktīvi 29 ārpusstiesas parādu piedzinēju uzņēmumi, kas sniedz pakalpojumus visiem kredītdevējiem brīžos, kad jāatgūst aizdevums no klienta, lai nevajadzētu izmantot tiesu piedāvātās iespējas.

Speciālo atļauju (licenci) Patērētāju tiesību aizsardzības centrs izsniedz uz 3 gadiem, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumu Nr.64 II.daļu. Lai saņemtu speciālo atļauju jeb

⁹³ Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 18.03.1999. [01.11.2021.]

⁹⁴ Latvijas ārpusstiesas parādu piedzinēju asociācija. Pieejams: <https://lappa.lv/> [aplūkots 31.10.2021.]

⁹⁵ Patērētāju tiesību aizsardzības centrs: Pārskats par ārpusstiesas parādu atgūšanas nozari 2020. gadā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/2256/download> [aplūkots 01.11.2021.]

licenci, topošajam ārpustiesas parādu atgūšanas komersantam vai fiziskajai personai ir jāsamaksā valsts nodeva 3555 euro apmērā.⁹⁶

Ārpustiesas parādu, tai skaitā, patēriņu kredītu aizdevumu atgūšanas procesu regulē Parādu ārpustiesas atgūšanas likums. Likuma ietvaros prasību pret parādnieku var celt kreditors (kredītiestāde) vai parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs (ārpakalpojumu sniedzējs, kas saņēmis no PTAC speciālo atļauju jeb licenci parāda atgūšanai).

Likumprojekts tika pieņemts, lai nepieļautu un ierobežotu kredītdevēju labā strādājošo piedzinēju negodprātīgo rīcību pret parādniekiem. Likumā noregulētas normas, kas nosaka, ka:

- nedrīkst tikt izpausta informācija par kredītņēmēju trešajām pusēm;
- parādnieku nedrīkst bez brīdināšanas apmeklēt darba vai dzīves vietā;
- nedrīkst sazināties ar parādnieku svētku dienās un laika posmā no plkst. 21.00 līdz 08.00;
- nedrīkst pret kredītņēmēju vērst draudus un sniegt nepatiesu informāciju par iespējamām sekām, ja netiks segt parāds.⁹⁷

Tādā viedā netiek pārkāptas kredītņēmēja – parādnieka, pamattiesības. Nedrīkst cilvēku iebiedēt un traucēt personīgajā telpā un laikā, jo tādā gadījumā kredītņēmēja rīcība un pieņemtie lēmumi vairs nav objektīvi.

Obligāta Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma (PĀAL) prasība kreditoram vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam – uzsākot parāda atgūšanu, rakstveidā paziņot parādniekam par parāda esamību un aicināt **labprātīgi izpildīt kavētās maksājuma saistības**. No tā var izrietēt, ja kredītņēmējs nespēj norēķināties par patēriņa kredītu, tad klients var tikt iekļauts Parādvēstures datubāzē – datu kopums par parādnieku un tā parādu, kuru kreditora vārdā vai uzdevumā atgūst vai ir atguvis parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs.⁹⁸ Lai tas nenotiktu un kredītsaistības tiktu atmaksātas laikā ir jāapzinās, ka katrs no mums veido savu kredītvēsturi un tikai mēs paši nesam atbildību par savas kredītvēstures ietekmi uz savu labklājību tagad un nākotnē.⁹⁹ Ja kredītņēmējs labprātīgi atmaksā patēriņa kredītu aizņēmumu, tad netiek celta prasība tiesā no aizdevēja puses un nerodas papildus izdevumi.

Gadījumos, kad klients nav norādījis pareizu saziņas adresi, lai saņemtu ziņojumu par parāda esamību, atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem Nr.61 2.pantam – par rakstveida

⁹⁶ Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšanas kārtība: Ministru kabineta 2013. gada 1. februāra noteikumi nr. 64. [01.11.2021.]

⁹⁷ Ilze Žunde: Parādu ārpustiesas atgūšanas likums ierobežos piedzinēju negodprātību. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/253049-paradu-arpustiesas-atgusanas-likums-ierobezos-piedzineju-negodpratibu-2013> [aplūkots 01.11.2021.]

⁹⁸ Parādu ārpustiesas atgūšanas likums: LV likums. Pieņemts: 11.12.2012. [29.10.2021.]

⁹⁹ Kredītu informācijas birojs: Kas ir kredītvēsture? Pieejams: <https://www.manakreditvesture.lv/pakalpojumi/> [aplūkots 10.11.2021.]

ziņojumu kredītdevējs var prasīt parādniekam atlīdzināt izdevumus – 7 euro¹⁰⁰, ja kredītņēmējs nav bijis sasniedzams.

Sadarbojoties parādniekam ar kredītdevēju, ja parādnieks atzīst parādu pilnībā vai daļēji, bet nespēj to atmaksāt kreditora vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja noteiktajā kārtībā vai termiņā, parādnieks, pamatojot, kādēļ maksājuma saistību izpilde nav iespējama, ir tiesīgs piedāvāt savu maksājuma saistību nokārtošanas kārtību un termiņu.¹⁰¹

Nozīmīgs aspekts ārpustiesu parādu atgūšanas procesā – kreditors nedrīkst izpaust ziņas par kredītņēmēju trešajām personām, ja parādnieks nav devis piekrišanu. Saziņā ar parādnieku, kreditors drīkst izmantot tikai saziņas līdzekļus, kas norādīti savstarpējā līgumā par patēriņu kredītu izsniegšanu.

No tā izriet, ka saskarsmē ar parādnieku ir aizliegts:

1. izmantot agresīvas saskarsmes formas;
2. sazināties ar parādnieku viņa cieņu un godu aizskarošā formā;
3. apmeklēt parādnieku viņa darbavietā vai dzīvesvietā bez parādnieka iepriekšējas piekrišanas;
4. sniegt nepatiesu vai maldinošu informāciju par parāda nemaksāšanas sekām.¹⁰²

Analizējot ārpustiesas parādu atgūšanas komersantu mājaslapas, var secināt, ka parādu atgūšanas process var ietvert:

- brīdinājuma vēstuļu sūtīšanu;
- telefonisku sazināšanos ar parādnieku;
- kontaktinformācijas meklēšanu, ja parādnieka kontaktinformācija nav pieejama vai tā ir kļūdaina;
- apmaksas grafika izstrādi, ņemot vērā kreditora intereses un debitora iespējas;
- maksājumu kontroli.¹⁰³

Sākot no saziņas līdzekļu atrašanas līdz pat pēdējam maksājumam, pamatojoties uz godprātīgu komercdarbību, kredītdevējiem patēriņa parādu no klienta palīdz atgūt ārpustiesas parādatgūvēji.

4.2. Parādu atgūšana tiesas ceļā

Taču ne visus parādniekus ir iespējams labprātīgi aicināt segt patēriņa kredīta saistības, neīstenojot tiesvedības procesu.

¹⁰⁰ Noteikumi par parāda atgūšanas izdevumu pieļaujamo apmēru un izdevumiem, kuri nav atlīdzināmi: Ministru kabineta 2013. gada 1. februāra noteikumi nr.61. [01.11.2021.]

¹⁰¹ Parādu ārpustiesas atgūšanas likums: LV likums. Pieņemts: 11.12.2012. [29.10.2021.]

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Parādu ārpustiesas atgūšana un uzraudzība ārpustiesas ceļā jeb inkasso. Pieejams: <https://web02.gelvoraserge.lv/pakalpojumi/paradu-atgusana/> [01.11.2021.]

Tādā gadījumā, kad parādnieks izvairās un nav sasniedzams, kreditors var izmantot Civilprocesa likuma 1.pantā paredzētās tiesības uz tiesas aizsardzību. Vēršanās tiesā pret parādnieku nav uzskatāma par darbību, kas varētu radīt parādniekam nelabvēlīgas sekas.¹⁰⁴

No tā var secināt, ka tiesas ceļā patēriņu kredītu parāda piedziņu kredītdevējs var īstenot, izmantojot Civilprocesa likumu, lai likumīgā ceļā atgūtu aizdevumu.

Prasību pret patēriņa kredīta aizņēmēju, kas nesedz patēriņa kredīta saistības, rakstveidā ceļ kreditors.

Atbilstoši Civilprocesa likumam, saistību piespiedu izpildīšana brīdinājuma kārtībā pieļaujama maksājuma saistībās, kas pamatotas ar dokumentu un kurām ir iestājies izpildes termiņš, kā arī maksājuma saistībās par tādas atlīdzības samaksu, kas nolīgta līgumā par preces piegādi, preces pirkumu vai pakalpojuma sniegšanu, ja šīs saistības ir pamatotas ar dokumentu un tām nav noteikts izpildes termiņš.¹⁰⁵ Patēriņa kredīti ir maksājuma saistības, tāpēc pret klientiem, kas nemaksā laikā aizņēmumu summu, var celt parādu atgūšanas procesu tiesas ceļā.

Prasību pret parādnieku likuma priekšā īsteno Zvērināti tiesu izpildītāji, kas veic tiesu un citu institūciju nolēmumu izpildi, kā arī citas likumā noteiktās darbības.¹⁰⁶

Parāda **piedziņa ar tiesu izpildītāja starpniecību notiek piespiedu kārtā**, pamatojoties uz izpildu dokumentu, kas visbiežāk izdots pēc tiesas sprieduma. Ja parādnieks saistību pret kreditoru nav izpildījis labprātīgi, tad kreditors var vērsties pie tiesu izpildītāja, lai panāktu ātru un kvalitatīvu nolēmuma izpildi.¹⁰⁷

Ierosināt tiesvedību par patēriņa kredītsaistību nepildīšanu, kredītdevējs var brīdī, kad klients nespēj izpildīt līgumā noteiktās prasības un atmaksas termiņus.

Tāds gadījums bija, Jūrmalas pilsētas tiesā, kad tika ierosināta lieta, kur *prasītājs – komercbanka, lūdza piedzīt parādu no kredītņēmēja vai piedziņas neiespējamības, vai nepilnas piedziņas gadījumā solidāri no personas, kas bija galvotājs klientam*.¹⁰⁸

Lai galvojums būtu spēkā, ir jābūt noslēgtam Galvojuma līgumam starp iesaistītajām pusēm – kredītņēmēju un galvotāju. Civillikuma V. daļas I. apakšnodaļā regulēts galvojums, kas nosaka, ka galvojums izbeidzas ar katru darbību, kas dzēš galveno saistību, atsvabinot no

¹⁰⁴ Jautājumi un atbildes par normatīvo aktu piemērošanu parādu ārpus tiesas atgūšanas jomā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/biezak-uzdotie-jautajumi> [aplūkots 29.10.2021.]

¹⁰⁵ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts: 01.03.1999. [29.10.2021.]

¹⁰⁶ Tiesu izpildītāju likums: LV likums. Pieņemts: 01.01.2003. [31.10.2021.]

¹⁰⁷ Inese Helmane: Ārpus tiesas parādu piedzinēji un zvērināti tiesu izpildītāji. Kāda atšķirība? Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/320275-arpustiesas-paradu-piedzineji-un-zverinati-tiesu-izpilditaji-kada-atskiriba-2020> [aplūkots 31.10.2021.]

¹⁰⁸ Jūrmalas pilsētas tiesas 23.10.2013. spriedums lietā C17122712. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/134161.pdf> [aplūkots 29.10.2021.]

tās parādnieku.¹⁰⁹ Respektīvi, galviniekam ir jāatbild par parādnieka saistībām, līdz tās kredītņēmējs pats nesedz.

Pamatojoties uz lietas apstākļiem, prasība tika daļēji apmierināta. Kā rezultātā, *spriedumā par naudas summas piedziņu, tiesa noteica termiņu sprieduma labprātīgai izpildei – ne garāku par 10 dienām no sprieduma spēkā stāšanās dienas.*¹¹⁰

Konkrētais gadījums neatbilst Civilprocesa likuma 205.pantam, respektīvi, patēriņu kredītu atmaksa kredītdevējam nav jāveic nekavējoties.

Daugavpils tiesā tika iesniegta prasība no *patēriņa kredītu komersanta par naudas piedziņu no privātpersonas. 2013.gada 2.janvārī tika noslēgts patēriņa kredīta līgums un prasītājs izsniedza atbildētājam kredītu Ls 200 apmērā. Saskaņā ar noslēgto līgumu procenti par kredīta izmantošanu tika noteikti 3% mēnesī no neatmaksātās kredīta summas, kredīta atmaksa jāveic līdz katra mēneša 5.datumam, veicot pēdējo iemaksu 2015.gada 5.janvārī. Atbildētājs no līguma grafikā paredzētajiem 24 ikmēneša maksājumiem neveica nevienu maksājumu kredīta summas un procentu atmaksai. Atbildētājam 2013.gada 25.martā tika nosūtīts pirmstiesas brīdinājums, kurā prasītājs piedāvāja labprātīgi atmaksāt aizņemto kredītu, taču atbildētājs kredīta samaksu neveica un necentās vienoties ar prasītāju par citiem atmaksas termiņiem.*¹¹¹ Pamatojoties uz Civilprocesa normām, parādniekam bija jāatmaksā kredītdevējam radušās saistības tiesā ceļā. Kaut gan parādniekam bija iespēja segt kredītsaistības ārpusstiesas ceļā, jo tika nosūtīts pirmstiesas brīdinājums.

No prasības izriet, ka praksē ir gadījumi, kad neapdomīgas aizņemšanās rezultātā kredītņēmējs nespēj segt pat pirmo maksājumu. Šādā gadījumā kredītņēmējam rodas vēl papildus izdevumi – aizņēmuma summa, kopā ar kredītprocentiem un soda procentiem, ja tādi noteikti līgumā. Kredītdevējs cieš zaudējumus, jo netiek laikā atgūta plānotā kredīsumma no klienta.

Arī Satversmes tiesa sprieduma lietā Nr. 2009-93-01¹¹² atzina, *ka ātra parādu atgūšana nodrošina kreditoru iespējas izpildīt savas saistības pret citiem klientiem, kā arī plānot savu saimniecisko un finanšu darbību. Šādā veidā tiek veicināta civiltiesiskā apgrozība. Jo vēlāka un mazāk efektīva ir parāda atgūšana, jo mazāk summas kreditors atgūst, lielāki zaudējumi kreditoram, kas, savukārt, tiešā veidā ietekmē kredītu procentu likmes, kredītiestāžu spēju*

¹⁰⁹ Civillikums: LV likums. Pieņemts: 01.09.1937. [29.10.2021.]

¹¹⁰ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts: 01.03.1999. [29.10.2021.]

¹¹¹ Daugavpils tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.C12177613. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/135827.pdf> [aplūkots 01.11.2021.]

¹¹² Satversmes tiesas 17.05.2009. spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-93-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 01.11.2021.]

*kreditēt. Tādēļ gan kreditoriem, gan potenciālajiem aizņēmējiem, gan ekonomikai kopumā ir būtiski pēc iespējas mazināt tiesiskās neskaidrības un šķēršļus piedziņas procesā.*¹¹³

Civilprocesā ir normas, kas nosaka, ka situācijā, ja tiesa, izbeidzot saistību dzēšanas procedūru, konstatē, ka parādnieks ir atbrīvojams no parāda saistībām saskaņā ar Maksātnespējas likuma 164.pantu (parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības¹¹⁴), tā vienlaikus ar procedūras izbeigšanu atbrīvo viņu no saistībām, kuras norādītas fiziskās personas saistību dzēšanas plānā.¹¹⁵

No tā var secināt, ja parādnieks – kredītņēmējs, pirms tiesas sprieduma sedz esošo parādu kedītdevējam, tad tiesa var izbeigt tiesvedības procesu. Tā rezultātā, ieguvēji ir visas puses – kredītdevējs atgūst patēriņa kredītu aizdevumu, kredītņēmējs ir norēķinājies ar komersantu un nav jāsedz tiesas izdevumi pilnā apmērā.

Patēriņu kredītu devēji brīdī, kad kredītņēmējs ir kļuvis jau par parādnieku, var izmantot ārpustiesas parādu piedziņas iespējas vai tiesas ceļā celt prasību pret klientu. Pēc darba autores domām, ārpustiesas parādu atgūšanas procesā ieguvējs ir kredītņēmējs, jo netiek pret viņu celta tiesvedība. Bet, analizējot tiesvedības gadījumus, var secināt, ka bieži vien kredītmaksājumi nav veikti, līdz ar to Latvijā bieži tiek ierosinātas prasības tiesā, lai kredītdevējs atgūtu patēriņa kredītu aizdevumu.

¹¹³ Finanšu nozares asociācija: pozīcija par parādu piedziņas procesu uzlabošanu. Pieejams: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2021/04/FNA_paradu_piedzinas_procesu_uzlabosanas_pozicija_25_03_2021.pdf [aplūkots 01.11.2021.]

¹¹⁴ Maksātnespējas likums: LV likums. Pieņemts: 01.11.2010. [29.10.2021.]

¹¹⁵ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts: 01.03.1999. [29.10.2021.]

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Reklāmas būtiski ietekmē sabiedrības lēmumus. Lai veicinātu patēriņu kredītu komersantu mārketinga kampaņu atbilstību normatīvajiem aktiem, nepieciešams izteikt “zīmolvārda” definīciju. Darba autores piedāvātā jēdziena definīcija, pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības centra ierosinājumiem: *zīmolvārds ir kredītdevēja nosaukums, logo vai preču zīme, kas nesatur nekādu aicinājumu turpmāk veikt kādu darbību, tai skaitā, apmeklēt kredītdevēja mājaslapu vai veidot saistības, kas var negatīvi ietekmēt potenciālā klienta turpmāko ekonomisko stāvokli, bet gan veicina patērētāju izglītošanu kredītnozarē.*
2. Darba autore uzskata, ka zīmolvārda reklāma ir patēriņu kredītu komersanta *pašreklāma*. Tā kā normatīvie akti nosaka, ka kredītus nevar reklamēt, bet zīmolvārdu drīkst, tad būtu nepieciešams normatīvajos aktos noteikt, ka reklāma nedrīkst saturēt kredītdevēja vilinošos saukļus, kas veicina aizņemšanos, piemēram, *kredītdevēja “nosaukums” – vienmēr ātri un laikā*. Saukļi bieži vien reklāmās, kas ir teksta formātā, ir novietoti zem logo, tas ir, patērētājiem labi redzamā vietā.
3. Patēriņa kredītu devējiem ir jāveicina izglītojoša un godīga komercprakse, tāpēc nedrīkst reklāmās izmantot maldinošus aicinājumus, kā piemēram, *aizņemties x summu*, kaut patiesībā šādu summu var aizņemt tikai pēc pirmā patēriņu kredīta līguma noslēgšanas. Tas ir, piemēram, kredītdevējs pirmās saistības izsniedz tikai 100 euro apmērā, no tā izriet, lai saņemtu 300 euro aizdevumu, ir jābūt noslēgtam vismaz vienam līgumam par aizdevumu.
4. Normatīvajos aktos nepieciešams aizliegt kredītdevējiem mārketinga kampaņās izmantot latviešu literārajai valodai neatbilstošus vārdus (sarunvalodas, vienkāršrunas un žargona vārdus), kas aizņemšanos padara par it kā interesantu izklaidi u.tml. Izmantojot tādus vārdus kā *kāposts, maks*, potenciālie kredītņēmēji tiek maldināti, ka kredītdevējs ir “viegli sasniedzams”, jo runā ikdienišķā valodā. Reklāmas kampaņās jāizmanto termini un jēdzieni, kas veicina potenciālo un esošo patērētāju izglītošanu kredītēšanas jomā, atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likumam.
5. Lai saņemtu speciālo atļauju (licenci) par patēriņu kredītu izsniegšanu, komersantam ir jābūt izstrādātiem noteikumiem, kā noteikt potenciālā klienta spēju atmaksāt kredītu. Praksē kredītdevējiem noteikumi nav vispār vai arī neatbilst noteiktajām prasībām. Autore piedāvā Ministru kabinetam izstrādāt vispārīgus “patēriņu kredītu maksāspējas vērtēšanas kritērijus” dokumenta formātā, kas būtu kā kopīgs paraugs visiem kredītdevējiem.

6. Latvijas normatīvajos aktos nepieciešams ierobežot izsniedzamo patēriņu kredītu skaitu un kopīgo summu, ko klients var aizņemt, atbilstoši saviem ienākumiem. Pēc darba autores domām, tas ir vajadzīgs, lai novērstu situācijas, kad, piemēram, kredītņēmējam vairāk nekā 10 gadus ir neatmaksātas vairākas saistības, kuru apmērs turpina augt. Lai novērstu kredītņēmēja potenciālo maksātnespēju, kredītdevējam ir jāizvērtē potenciālā klienta kredītvēsture un nav jāsniedz pakalpojums, ja iepriekšējās patēriņa kredītsaistības netiek dzēstas. Šādā situācijā ieguvējs ir arī komersants, jo ir drošības sajūta, ka izsniegtais kredīts tiks atdots.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Grāmatas

1. Levitin A. J. Consumer Finance Law: Markets and Regulation. New York: Wolters Kluwer, 2018.
2. Live Loan Checks. Information on Unsolicited Consumer Loans for Preapproved Borrowers. United States: General Accounting Office Washington, 1998.
3. S.Finlay. Consumer Credit Fundamentals. London: Palgrave Macmillan, 2009.
4. S.Soederberg. Debtfare States and The Poverty Industry. Money, discipline and the surplus population. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2014.
5. State of missouri consumer credit laws. ASV: Division of Finance, 2018.

Periodika

6. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Vadlīnijas patērētāju spējas atmaksāt kredītu novērtēšanai kredītu devējiem, kas sniedz kreditēšanas pakalpojumus patērētājiem. Rīga: PTAC, Nr.6, 2020.
7. Vadlīnijas godīgas komercprakses īstenošanai patērētāju kreditēšanas jomā. Rīga: Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2013.
8. Vadlīnijas godīgas komercprakses īstenošanai patērētāju kreditēšanas jomā. Rīga: Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2013.
9. Hand D., Oliver R., Thomas L. A survey of the issues in consumer credit modelling research. The Journal of the Operational Research Society, 2015, Vol. 56, S.107.
10. Rigbi O. The Effects of Usury Laws: Evidence from the Online Loan Market. The Review of Economics and Statistics, 2013, Vol.95, S. 3.

Latvijas normatīvie akti

11. Civillikums: LV likums. Pieņemts: 01.09.1937.
12. Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts 01.03.1999.
13. Grozījumi Kredītriska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos: Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2021.gada 6.jūlija normatīvie noteikumi nr.83.
14. Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā: LV likums. Pieņemts 21.11.2019.
15. Informācijas sabiedrības pakalpojumu likums: LV likums. Pieņemts 01.12.2004.
16. Komerclikums: LV likums. Pieņemts 01.01.2002.
17. Kredītiestāžu likums: LV likums. Pieņemts 05.10.1995.
18. Kredītriska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi: Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2021.gada 21.janvāra normatīvie noteikumi Nr. 242.

19. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LV likums. Pieņemts: 07.12.1984. Latvijas Vēstnesis, 2011.
20. Maksātspējas likums: LV likums. Pieņemts: 01.11.2010.
21. Negodīgas komercprakses aizlieguma likums : LV likums. Pieņemts 22.11.2007.
22. Noteikumi par distances līgumu par finanšu pakalpojumu sniegšanu: Ministru kabineta 2014.gada 21.oktobra noteikumi nr.648.
23. Noteikumi par parāda atgūšanas izdevumu pieļaujamo apmēru un izdevumiem, kuri nav atlīdzināmi: Ministru kabineta 2013. gada 1. februāra noteikumi nr.61.
24. Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu: Ministru kabineta 2008.gada 25.augusta noteikumi nr.692. Latvijas Vēstnesis, 2008, nr.134.
25. Noteikumi par patērētāja kreditēšanu: Ministru kabineta 2016.gada 25.oktobra noteikumi nr. 691.
26. Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai: Ministru kabineta 2011.gada 7.jūlija noteikumi nr.245.
27. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšanas kārtība: Ministru kabineta 2013. gada 1. februāra noteikumi nr. 64.
28. Parādu ārpustiesas atgūšanas likums: LV likums. Pieņemts: 11.12.2012.
29. Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LV likums. Pieņemts 18.03.1999.
30. Reklāmas likums: LV likums. Pieņemts: 20.12.1999.
31. Tiesu izpildītāju likums: LV likums. Pieņemts: 01.01.2003.

Eiropas Savienības normatīvie akti

32. Eiropas Centrālās bankas Regula (ES) Nr. 1071/2013 par monetāro finanšu iestāžu sektora bilanci. Pieņemta 07.11.2013.
33. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2005/29/EK kas attiecas uz uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un ar ko groza Padomes Direktīvu 84/450/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2006/2004. Pieņemta 11.06.2005.
34. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/48/EK par kredītiestāžu darbības sākšanu un veikšanu. Pieņemta 14.06.2006.
35. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2015/848 par maksātspējas procedūrām. Pieņemta 20.05.2015.

Latvijas tiesu prakse

32. Administratīvās Rajona tiesas Rīgas Tiesu nama 02.03.2021. spriedums lietā Nr. A420233920,9.p.Pieejams:https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/sia_ondo_02.03.21.pdf [aplūkots 12.10.2021.]
33. Daugavpils tiesas 19.10.2021. spriedums lietā Nr. C12232621. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/460527.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]
34. Daugavpils tiesas 24.10.2013. spriedums lietā Nr.C12177613. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/135827.pdf> [aplūkots 01.11.2021.]
35. Jūrmalas pilsētas tiesas 23.10.2013. spriedums lietā C17122712. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/134161.pdf> [aplūkots 29.10.2021.]
36. Rīgas apgabaltiesas 28.03.2019. spriedums lietā Nr. CA-0146-19/36. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/433230.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]
37. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 28.11.2019. spriedums lietā C-4991-19/24. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/395850.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]
38. Satversmes tiesas 17.05.2009. spriedums lietā Nr.2009-93-01. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/02/2009-93-01_Spriedums.pdf#search= [aplūkots 01.11.2021.]
39. Vidzemes rajona tiesas 29.04.2020. spriedums lietā Nr. C68450719. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/417298.pdf> [aplūkots 27.10.2021.]

Iestāžu lēmumi

40. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 01.04.2021. lēmums lietā Nr. 5-pk, 6.1.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/sia_extra_credit.pdf [aplūkots 12.10.2021.]
41. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 01.07.2021. lēmums lietā Nr.E03-ptu-f47-7, 14.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/2013.07.01.lemums_apk_izraksts-2.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
42. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 02.03.2012. lēmums lietā Nr. E03-PTU-P65-7. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr-EO3-ptu-p65-7.pdf [aplūkots 25.10.2021.]
43. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 05.03.2021. lēmums lietā Nr. 3-pk, 2.p., 7.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/via_sms_05.03.2021.pdf [aplūkots 12.10.2021.]

44. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 07.05.2009. lēmums lietā Nr.E03-REUD-20.
Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/mateks_credit_izraksts.pdf
[aplūkots 12.10.2021.]
45. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 09.05.2008. lēmums lietā Nr.14-Ig, 8.p. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.14_Ig_09.05.2008_as_ge_money_bank2.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
46. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 09.06.2017. lēmums lietā Nr.17-pk, 5p. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/bigbank_lemums_09062017_izraksts.pdf
[aplūkots 26.10.2021.]
47. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 10.02.2009. lēmums lietā Nr.8-Ig. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.8_Ig_sia_jaunie_krediti_10.02.09.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
48. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 10.04.2014. lēmums lietā Nr.7-pk. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/10_04_2014_lemums_nr_7_pk.pdf [aplūkots 28.10.2021.]
49. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 12.02.2009. lēmums lietā Nr. E03-REUD-8.
Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemuma_izraksts_smscreditlv_apk_12.02.09.pdf [skatīts 26.10.2021.]
50. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 17.02.2016 lēmums lietā Nr.5-pk. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_kol.lieta_izraksts.compressed.pdf
[aplūkots 26.10.2021.]
51. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 18.07.2013. lēmums lietā Nr. E03-PTU-F94-10,
30.1.p. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/leemums_4finance.pdf
[aplūkots 27.10.2021.]
52. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 21.02.2017. lēmums lietā Nr.10-pk, 9. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/izraksts_lemums_2017_10_pk.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
53. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 21.09.2018. lēmums lietā Nr.16-pk. 3.p. Pieejams:
<https://www.ptac.gov.lv/lv/media/1430/download> [aplūkots 29.10.2021.]
54. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 27.08.2010. lēmums lietā Nr.3-Ig, 14.p. Pieejams:
https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr-3lg_as_privatbank_izraksts.pdf
[aplūkots 26.10.2021.]

55. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 28.06.2006. lēmums lietā Nr.21-Ig. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemums_nr.21_lg_2006.06.28_as_latvijas_kr_ajbanka.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
56. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 30.06.2016. lēmums lietā Nr.18-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/lemuma_izraksts4finance.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
57. Patērētāju tiesību aizsardzības centra 30.06.2016. lēmums lietā Nr.19-pk. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/viasms_30.06_lemuma_izraksts.pdf [aplūkots 26.10.2021.]
58. Patērētāju tiesību un aizsardzības centra 02.01.2014. lēmums lietā Nr. E03-PTU-F213-1. Pieejams: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/02.01.2014_lemums_izraksts_as_bigbank.pdf [aplūkots 26.10.2021.]

Avoti internetā

59. Dictionary. Pieejams: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/consumer-credit> [aplūkots 20.09.2021.]
60. Finanšu nozares asociācija: pozīcija par parādu piedziņas procesu uzlabošanu. Pieejams: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2021/04/FNA_paradu_piedzinas_procesu_uzlabosanas_pozicija_25_03_2021.pdf [aplūkots 01.11.2021.]
61. Iedzīvotāju īpatsvars, kas naudas trūkuma dēļ nevarēja atļauties segt atsevišķas izmaksas (procentos) 2005 – 2020. Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapa. Iedzīvotāji – galvenais rādītājs, [tiešsaiste] – [aplūkots 22.09.2021.] Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_NN_NNN/NNN020/table/tableViewLayout1/
62. Ilze Žunde: Parādu ārpustiesas atgūšanas likums ierobežos piedzinēju negodprātību. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/253049-paradu-arpustiesas-atgusanas-likums-ierobezos-piedzineju-negodpratibu-2013> [aplūkots 01.11.2021.]
63. Inese Helmane: Ārpustiesas parādu piedzinēji un zvērīnāti tiesu izpildītāji. Kāda atšķirība? Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/320275-arpustiesas-paradu-piedzineji-un-zverinati-tiesu-izpilditaji-kada-atskiriba-2020> [aplūkots 31.10.2021.]
64. Jautājumi un atbildes par normatīvo aktu piemērošanu parādu ārpustiesas atgūšanas jomā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/biezak-uzdotie-jautajumi> [aplūkots 29.10.2021.]
65. Kapitālsabiedrības, kuras saņēmušas speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai. Pieejams: <https://registri.ptac.gov.lv/lv/table/kapitalsabiedribas->

- [kuras-sanemu-licenci-pateretaju-krediteanas-pakalpojumu-sniegsanai](#) [aplūkots 21.09.2021.]
66. Kredītu informācijas birojs: Kas ir kredītvēsture? Pieejams: <https://www.manakreditvesture.lv/pakalpojumi> [aplūkots 10.11.2021.]
67. Kredītu reģistra statistika. Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 21.09.2021.]
68. Kredītu reģistra statistika. Pieejams: <https://www.bank.lv/statistika/dati-statistika/kr-statistika> [aplūkots 21.09.2021.]
69. Kredītu reģistrs. Pieejams: <https://manidati.kreg.lv/> [aplūkots 22.09.2021.]
70. Latvijas ārpusietas parādu piedzinēju asociācija. Pieejams: <https://lappa.lv/> [aplūkots 31.10.2021.]
71. Nebankām prasīs atbildīgāku patēriņa kredītu aizdošanu. Pieejams: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/213576-nebankam-prasis-atbildigaku-paterina-kreditu-aizdosanu-2010> [aplūkots 29.09.2021.]
72. Par mums. Pieejams: <https://www.lafpa.lv/lv/par-mums/> [aplūkots 21.09.2021.]
73. Parādu ārpusietas atgūšana un uzraudzība ārpusietas ceļā jeb inkasso. Pieejams: <https://web02.gelvorasergel.lv/pakalpojumi/paradu-atgusana/> [01.11.2021.]
74. Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšana. Pieejams: <https://registri.ptac.gov.lv/lv/content/pateretaju-krediteanas-pakalpojumu-sniegsana> [aplūkots 29.09.2021.]
75. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs – 2020.gada licencēto patērētāju kreditētāju darbības apskats un citas aktualitātes finanšu pakalpojumu uzraudzībā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/2229/download> [aplūkots 27.10.2021.]
76. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs: Pārskats par ārpusietas parādu atgūšanas nozari 2020. gadā. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/2256/download> [aplūkots 01.11.2021.]
77. Patēriņa aizdevumi un kredīti. Pieejams: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/financial-products-and-services/consumer-credits-and-loans/index_lv.htm [aplūkots 22.09.2021.]
78. Patēriņa kredīti. Pieejams: <https://www.bank.lv/component/content/article/264-statistika/statistika-izmantotie-termini/8109-paterina-kreditu> [aplūkots 20.09.2021.]
79. Prasības kreditēšanas reklāmai. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/prasibas-krediteanas-reklamai> [aplūkots 25.10.2021.]

80. PTAC pērn anulējis licences septiņiem nebanku kredītdevējiem. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/ptac-pern-anulejis-licences-septiniem-nebanku-kreditdevejiem.a346257/> [aplūkots 28.10.2021.]
81. PTAC piemērotās sankcijas. Pieejams: <https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-piemerotas-sankcijas> [aplūkots 29.10.2021.]

Maģistra darbs “**Patēriņu kredītu juridiskais regulējums**” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Linda Emīlija Ozola 29.12.2021

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai:

Vadītājs: Dr. iur., Prof. Jānis Kārklis _____
(paraksts) (datums)

Recenzents/e: _____

Recenzents/e: _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā _____
(datums)

Katedras pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts maģistra darba gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____
(datums)

Komisijas sekretārs/e: _____
(datums)